

BEFATNING MED DOPING

En fremstilling av straffelovgivningen og NIFs regelverk

Kandidatnummer: 316

Veileder: Marianne Vollan

Leveringsfrist: 25.11.05

Til sammen 13 617 ord

23.11.2005

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Temaet for oppgaven	1
1.2	Avgrensninger og definisjoner	2
1.3	Metode	5
1.4	Videre fremstilling	6
<u>2</u>	<u>STRAFFELOVGIVNINGEN</u>	<u>7</u>
2.1	Straffbar befatning etter § 162b	7
2.1.1	Straffeloven § 162b	7
2.1.2	Dopingmidler	8
2.1.3	Befatningsmåter	10
2.1.4	Rettsstridsreservasjon	12
2.1.5	Grov dopingforbrytelse	13
2.1.6	Skyldkrav	14
2.1.7	Medvirkning	15
2.1.8	Forsøk	16
2.1.9	Sanksjoner	16
2.1.10	Konkurrens	18
2.1.11	Hensyn bak bestemmelsen	20
2.2	Bruk, erverv og besittelse	21
2.2.1	Rettstilstanden i dag	21
2.2.2	Reformarbeid	22
2.3	Straffbar befatning etter narkotikaloggivningen	27
2.3.1	Straffeloven § 162	27
2.3.2	Narkotika	28
2.3.3	Befatningsmåter	29

2.3.4	Skyldkrav m.v.	29
2.3.5	Sanksjoner	29
2.3.6	Forbud mot bruk og besittelse i legemiddeloven	30
<u>3</u>	<u>NIFS REGELVERK</u>	<u>32</u>
3.1	Organisasjonen NIF	32
3.2	Saksbehandling og det internasjonale aspekt	33
3.3	Befatning med doping som ikke er tillatt etter NIFs regelverk	36
3.3.1	Grunnlag for å sanksjonere	36
3.3.2	Dopingmidler og dopingmetoder	37
3.3.3	Befatning m.v.	38
3.3.4	Sanksjoner	39
3.3.5	Bevisbyrde	41
3.3.6	Skyldkrav	41
3.3.7	Forsøk og Medvirkning	42
<u>4</u>	<u>AVSLUTNING</u>	<u>43</u>
<u>5</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>49</u>

1 Innledning

1.1 Temaet for oppgaven

Temaet for oppgaven er befatning med doping. Jeg vil ta for meg de ulike former for befatning, herunder hvordan eventuelle sanksjoner vil gjøre seg gjeldende. Oppgaven vil omhandle befatning med doping i forhold til straffelovgivningen og idrettens regelverk.

Doping har i løpet av de siste årene utviklet seg til å bli et svært alvorlig problem både innenfor den organiserte idretten samt i miljøer utenfor, for eksempel i helsestudioer.¹ Bruk av dopingmidler fører med seg en risiko for helseskader for de som bruker det, blant annet fare for hjerte- og karsykdommer, sterilitet, håravfall, økt risiko for blodpropp, ujevn hjerterytme og hodepine. Dopingbruk kan også medføre psykiske plager, slik som humørsvigninger, aggressivitet, angst, personlighetsforstyrrelser og depresjoner.²

Årsaker til at noen velger å bruke doping er mange, og dette vil kunne avhenge av om man befinner seg i eller utenfor organisert idrett. Et ønske om å prestere bedre vil kunne føre til dopingbruk både i og utenfor organisert idrett. Spesielt innenfor organisert idrett vil bruk av doping kunne være den eneste måten en utøver vil ha mulighet til å greie et kvalifiseringskrav til et mesterskap på. Dopingbruk vil på dette området også medføre ulike konkurransevilkår, ved at de som bruker doping får en urettferdig fordel som følge av dopingbrukens effekt. Utenfor organisert idrett vil eksempelvis et ønske om å få større muskler raskere enn å bare drive normal trening føre til at kroppsbyggere og vanlige folk på helsestudio velger å bruke doping.³

¹ NOU 1990:30 Straffereaksjoner i tilknytning til doping punkt 3.4.

² <http://www.antidoping.no/t2.asp?p=39962> lesedato 28.10.05

³ <http://www.antidoping.no/t2.asp?p=39961> lesedato 28.10.05

I løpet av de siste årene har Tollvesenets beslag av dopingmidler økt jevnt, og det er spesielt beslaget av anabole steroider som har blitt større.⁴ At doping for tiden er et aktuelt tema, var en reportasje i programmet PULS på NRK1⁵ et eksempel på. Her ble det uttalt at doping, og da spesielt bruk av anabole steroider, er på vei til å bli et samfunnsproblem.⁶ Reportasjen ga uttrykk for at doping ikke lenger bare er et problem for den organiserte idretten, men at det stadig blir vanligere å bruke dopingmidler blant ungdom.⁷ Reportasjen tok også opp reglene om doping i straffelovgivningen, nemlig at det etter straffeloven er lovlig å bruke dopingmidler, mens det er forbudt å innføre og selge slike stoffer. Etter idrettens regelverk er alle disse befatningsmåtene forbudt.⁸

1.2 Avgrensninger og definisjoner

Når det gjelder doping har vi å gjøre med to forskjellige sett med regler.

Straffelovgivningen gjør seg gjeldende både innenfor og utenfor organisert idrett, mens idrettens eget reglement kun gjelder innenfor organisert idrett. Oppgaven vil derfor omhandle en fremstilling av befatningsmåter, regler og sanksjoner etter begge disse regelsett. For å få sammenheng i drøftelsene samt et helhetsbilde av dopingsituasjonen i Norge, er det nødvendig å ta for seg begge regelsettene. Hovedvekten vil dog ligge på det strafferettslige.

Med begrepet ”befatning med doping” legger jeg til grunn ulike former for tilknytning med doping. Med doping menes medikamenter som tas for å oppnå en prestasjonsfremmende effekt.⁹ Mer konkret vil doping innebære bruk av visse forbudte midler og metoder som vil kunne forbedre en utøvers sportslige yteevne.¹⁰

⁴ <http://www.antidoping.no/t2.asp> lesedato 28.10.05

⁵ Reportasje om doping i programmet PULS mandag 24. oktober klokken 19.30 på NRK1

⁶ <http://www.antidoping.no/t2.asp> lesedato 28.10.05

⁷ <http://www.nrk.no/programmer/tv/puls/5156333.html> , lesedato 28.10.05

⁸ <http://www.nrk.no/programmer/tv/puls/5156333.html> , lesedato 28.10.05

⁹ <http://www.antidoping.no/t2.asp?p=39879> lesedato 28.10.05

¹⁰ Kjenner, Gunnar-Martin (red.) *Idrett og juss*. Oslo, 2004 side 238.

Med sanksjoner legger jeg til grunn betydningen reaksjon mot overtredelse av en regel¹¹, både overfor lovovertridelser og overfor brudd på idrettens eget reglement.

Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité (heretter NIF) bruker juridiske begreper, og kaller regelverket sitt for lov.¹² Vi har ikke her å gjøre med en formell lov som er vedtatt av Stortinget, jfr. Grunnloven § 75 første ledd litra a. Med begrepet lov i NIFs forstand, menes i stedet regler som er fattet av idrettslag, idrettskrets, særforbund eller NIF selv. Reglene kan kun fattes av kompetente organer innenfor NIFs organisasjon som har kompetanse til å vedta dem.¹³ For å unngå å gi inntrykk av at vi befinner oss innenfor strafferettens område, vil jeg derfor videre i oppgaven anvende begrepet NIFs regelverk istedet for å betegne det som NIFs lov.

I NIFs regelverk ser vi at NIF selv bruker begrepet straff.¹⁴ Jeg velger også her å gå bort fra å bruke strafferettslig terminologi, og vil i stedet omtale dette som sanksjoner. Dette for å unngå misforståelser og gjøre det klart at vi befinner oss utenfor området for strafferetten. Vi ser at det blant annet i juridisk litteratur¹⁵ og av NIF selv¹⁶ vises til NIFs lov og begrepet straff når det er snakk om NIFs regelverk og sanksjonsbestemmelser. Jeg velger likevel å la være å bruke disse begrepene på grunn av oppgavens karakter, da den tar for seg både straffelovgivningen og idrettens regelverk. Oppgavens tyngde vil ligge på det strafferettslige, og jeg mener det derfor er viktig å klart skille mellom denne delen og den delen av oppgaven som omhandler idrettens regelverk.

¹¹ Gisle m.fl. *Jusleksikon*. Oslo, 1999 side 252.

¹² Lov for Norges Idrettsforbund og Olympiske Komité, se <http://www.idrett.no/t2.aspx?p=18965> lesedato 31.10.05.

¹³ Kjenner (red.) 2004 side 194.

¹⁴ Eksempelvis i kapittel 11 i regelverket.

¹⁵ For eksempel i Kjenner (red.) 2004 og i *Straffeloven Kommentartutgave*. Bratholm, Anders og Matningsdal, Magnus (red.), Oslo, 1995.

¹⁶ For eksempel på NIFs internettsider, <http://www.idrett.no/t2.aspx?p=18965>, lesedato 24.10.05.

Når det gjelder idrettens egne regler, vil jeg i det følgende konsentrere meg om NIFs regelverk. Jeg har valgt å ta for meg bestemmelsene om doping i regelverkets kapittel 12. Dette betyr at regelverkets kapittel 11 om sanksjoner ikke vil bli særlig omtalt. Kapittel 11 omfattet tidligere alle sanksjonsbestemmelsene i NIFs regelverk, men alle reglene om doping er nå skilt ut og står i kapittel 12. Kapittel 12 i regelverket viser for øvrig til kapittel 11. Når det gjelder doping av dyr vil dette også falle utenfor oppgavens tema.

Internasjonalt finner vi regler om doping i World Anti-Doping Code (WADC). Jeg vil ikke gå veldig dypt inn på de enkelte bestemmelsene i WADC, fordi NIFs regelverk er ment å være i samsvar med dette regelverket.¹⁷ Jeg vil heller ikke konsentrere meg mye om World Anti-Doping Agency (WADA), Den Internasjonale Olympiske Komité (IOC) eller Court of Arbitration in Sport (CAS), da dette vil gjøre oppgaven altfor omfattende. I oppgavens kapittel 3 vil det kort bli gjort rede for WADA, WADC og CAS, men jeg vil ikke gå inn på problemstillinger som kan oppstå i forholdet mellom NIF og dopingens internasjonale side.

Når det gjelder idrettens eget sanksjonssystem så bygger den på de samme vilkårene som strafferetten gjør. For at en handling skal kunne sanksjoneres både etter straffeloven og etter NIFs regelverk gjør fire vilkår seg gjeldende. Det må finnes en regel som passer på handlingen, det må ikke foreligge noen grunn til ikke å sanksjonere (eksempelvis nødverge, nødrett eller samtykke), det må foreligge skyld hos gjerningspersonen og handlingen må tilslutt være foretatt av en tilregnelig person.¹⁸ Oppgaven vil omhandle dopingregler og medfølgende sanksjoner, men jeg vil ikke ta for meg spørsmål rundt straffrihetsgrunner eller tilregnelighet. Spørsmålet om skyldkrav vil bli drøftet i forbindelse med de enkelte regelsett.

Jeg vil for øvrig ikke ta for meg problemstillinger som kan oppstå når det gjelder doping og rettssikkerhet.

¹⁷ Se § 12-1 i NIFs regelverk.

¹⁸ Jenner (red.) 2004, side 174.

1.3 Metode

Denne oppgaven har en strafferettslig del og en ikke-strafferettslig del. Grunnet oppgavens karakter er det derfor nødvendig å si litt om metodebruk.

Den strafferettslige delen av oppgaven vil følge alminnelig juridisk metode. Det mest naturlige stedet å begynne et juridisk resonnement på er som kjent i en lovtekst.¹⁹ Den aktuelle lovbestemmelse er straffeloven²⁰ § 162b.²¹

En veiledning i hvordan ordlyden i en lovtekst skal tolkes vil kunne være å finne i lovens forarbeider. Med forarbeider forstås forslag, utredninger, debatter og voteringer fra de som har vært med på å forberede og vedta loven det er snakk om. Forarbeidene til formelle lover er vanligvis nokså utførlige, og inneholder som regel opplysninger som kan være relevante for tolkningen av lovbestemmelsen. Vi kan for eksempel finne uttalelser om hvordan rettstilstanden var før lovbestemmelsen ble vedtatt, informasjon om de livsforhold loven omhandler, samt uttalelser om hva som er lovens formål.²² Forarbeidene til straffeloven § 162b er NOU 1990:30 Straffreaksjoner i tilknytning til doping, Ot.prp.nr.46 (1991-1992) Om lov om endring i straffeloven (straffetiltak mot doping) og Innst.O.nr.64 (1991-92). Forarbeidene vil bli tatt i bruk i tolkningen av § 162b.

En annen rettskildefaktor som kan ha betydning for tolkningen av en lovtekst, er praksis fra domstolene.²³ Det er ikke mye rettspraksis fra Høyesterett å ta av når det kommer til befatning med doping, men vi finner en del praksis fra tingretten og lagmannsretten. Jeg har valgt å ta med seks dommer fra Høyesterett²⁴ som vil bli brukt som illustrasjoner under tolkningen av § 162b.

¹⁹ Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære*. 5.utg. Oslo, 2001 side 39.

²⁰ Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven, strl.) av 22. mai 1902 nr. 10.

²¹ Ordlyden i § 162b står i kapittel 2.1.1.

²² Eckhoff 2001, side 65-68.

²³ Eckhoff 2001, side 159.

²⁴ Rt.1992 s. 17, Rt.1996 s. 1226, Rt.1996 s. 218, Rt.2002 s. 1184, Rt.2003 s. 904 og Rt.2003 s. 1082.

Aktuell juridisk teori på området er både generell strafferettslig litteratur samt bøker som omhandler idrett og juss spesielt.²⁵ Reelle hensyn vil også bli tatt med i oppgaven.

Når det gjelder idrettens regler om doping, beveger vi oss utenfor den tradisjonelle jussen. NIF har egne interne regler som gjelder for organisasjonen og dens medlemmer. Dette rammeverket består av NIFs eget regelverk, internasjonale bestemmelser, vedtak gjort på idrettstinget, offentlige lover og reguleringer og til slutt struktur for tilskuddsmønster/-veier. Her finner vi både regler som er vedtatt av NIF selv samt lover og regler som gjelder i samfunnet generelt.²⁶ Som nevnt ovenfor vil fremstillingen av idrettens regler hovedsaklig konsentrere seg rundt NIFs regelverk.

1.4 Videre fremstilling

I kapittel to vil jeg se på straffelovgivningen, og hvordan befatning med doping er behandlet i straffeloven § 162b. Jeg vil foreta en tolkning av § 162b. Jeg vil også ta for meg hvilke befatningsmåter som ikke omfattes av denne bestemmelsen, herunder se på reformarbeidet som pågår på området. Til slutt i kapittelet vil jeg se på straffeloven § 162, og hvordan dopingmidler som er narkotika er behandlet i strafferetten.

I kapittel tre vil jeg ta for meg NIFs dopingbestemmelser, og se på hvordan idretten behandler befatning med doping.

I kapittel fire vil jeg foreta en kort oppsummering av hva som er gjennomgått i oppgaven, samt gi en de lege ferenda drøftelse av hvordan situasjonen muligens burde være når det gjelder å sanksjonere bruk, erverv og besittelse med doping utenfor organisert idrett.

²⁵ Se litteraturlisten i kapittel 4.

²⁶ Kjenner (red.) 2004, side 29.

2 Straffelovgivningen

2.1 Straffbar befatning etter § 162b

2.1.1 Straffeloven § 162b

Hovedregelen for befatning med doping etter straffeloven finner vi i § 162b. Hva som omfattes av denne bestemmelsen vil bli fremstilt her i kapittel 2.1. De fleste dopingmidler er også legemidler, jfr. legemiddeloven²⁷ § 2 første ledd. Hva som skjer i eventuelle konkurranssituasjoner er behandlet i kapittel 2.1.9. Visse dopingmidler vil klassifiseres som narkotika etter straffeloven § 162. Jeg vil si mer om dette under kapittel 2.3. Noen former for befatning med dopingmidler er ikke straffbare, jeg vil ta for meg disse under kapittel 2.2. § 162 b lyder slik:

"Den som ulovlig tilvirker, innfører, oppbevarer, sender eller overdrar stoff som etter regler fastsatt av Kongen er ansett som dopingmiddel, straffes for dopingforbrytelse med bøter eller med fengsel inntil 2 år.

Grov dopingforbrytelse straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på hva slags stoff det gjelder, kvantumet og overtredelsens karakter.

Uaktsom dopingforbrytelse straffes med bøter eller med fengsel inntil 2 år.

Medvirkning til dopingforbrytelse, eller til bruk av dopingmiddel som nevnt i første ledd, straffes som bestemt ellers i denne paragrafen."

²⁷ Lov om legemidler m.v. (legemiddeloven) av 4. desember 1992 nr. 132.

2.1.2 Dopingmidler

Etter § 162b første ledd, er ulike former for befatning med "stoff som etter regler fastsatt av Kongen er ansett som dopingmiddel" straffbare. Hvilke former for befatning med dopingmidler som er forbudt kommer jeg nærmere inn på i kapittel 2.1.3. Hvilke stoffer som omfattes av § 162b første ledd vil avhenge av hva som til enhver tid står på dopinglisten, jfr. forskrift av 30. april 1993 om hva som skal anses som dopingmidler § 1.²⁸ Justisdepartementet uttalte i Ot.prp.nr.46²⁹ at de stoffene som skal stå på dopinglisten må være egnet til å øke menneskers prestasjonsevne på en kunstig måte, dog bør ikke alle stoffer som er av en slik karakter bli ført opp på listen. Etter departementets syn bør dopinglisten i første rekke bestå av stoffer av alvorlig karakter. Slike stoffer vil kjennetegnes ved at de er særlig helseskadelige, ødeleggende for konkurranseforholdene i idretten og/eller at de innebærer en stor spredningsfare.³⁰

"Stoff" er et felles begrep for alle dopingmidler, i tillegg til at det også omfatter droger og preparater, sml. legemiddeloven § 2.³¹ § 162b første ledd omfatter som nevnt kun stoffer som klassifiseres som dopingmidler etter dopinglisten. Stoffer som ikke står på listen omfattes ikke, selv om de brukes for å oppnå samme formål som dopingmidlene på listen.³²

Dopingmidler kan defineres som medikamenter som brukes for å øke prestasjonsevnen.³³ Eksempler på ulike dopingmidler er muskeloppbyggende midler (eksempelvis anabole steroider og testosteron), preparater som stimulerer sentralnervesystemet (eksempelvis amfetamin), smertestillende midler (eksempelvis morfin og kodein) og peptidhormoner og

²⁸ Forskrift av 30. april 1993 nr. 318 om hva som skal anses som dopingmidler.

²⁹ Ot.prp.nr.46 (1991-1992) Om lov om endring i straffeloven (straffetiltak mot doping), side 20.

³⁰ Ot.prp.nr.46, side 20.

³¹ Ot.prp.nr.46, side 20.

³² Bratholm, Anders og Matningsdal, Magnus (red.) *Straffeloven med kommentarer*. Oslo, 1995, side 332.

³³ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 331.

analoger.³⁴ På dopinglisten deles dopingmidlene inn i tre grupper, henholdsvis anabole steroider/testosteron (eksempelvis nandrolon), stimulerende midler (eksempelvis efedrin) og peptidhormoner (eksempelvis veksthormon/HGH).³⁵ Straffelovens dopingliste er forskjellig fra idrettens egen dopingliste. Stoffer som defineres som dopingmidler i straffelovens forstand er ikke nødvendigvis dopingmidler etter idrettens regler.³⁶ Dette betyr for eksempel at en som kan sanksjoneres for brudd på idrettens dopingregler ikke nødvendigvis har gjort noe straffbart etter straffeloven. Se mer om idrettens dopingliste under kapittel 3.3.2.

Man må skille mellom ulike typer dopingmidler og de såkalte dopingmetoder. Dopingmetoder omfattes ikke av ordlyden i § 162b første ledd. Med dopingmetoder menes for eksempel bloddoping (tilførsel av en ekstra mengde røde blodlegemer) og kjemisk og farmakologisk manipulasjon (for eksempel å bruke metoder som vil gi dopingprøver negativt resultat der det egentlig skulle vært positivt.).³⁷ Selv om bloddoping vil kunne medføre stor risiko for helseskade, forekommer dette sannsynligvis sjelden utenfor organisert idrett. Et forbud mot bloddoping i straffelovgivningen har av den grunn ikke blitt sett på som nødvendig. Når det gjelder manipulasjon vil dette medføre svært liten risiko for helseskade i forhold til hva bruk av dopingmidler fører med seg. Kjemisk og farmakologisk manipulasjon er derfor heller ikke gjort straffbart i strl. § 162b.³⁸

Når det gjelder stoffer som er å anses som dopingmidler, har det ingen betydning hva stoffet er ment å brukes til i de enkelte tilfellene. Så lenge det er tale om ulovlig befatning

³⁴ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 331.

³⁵ Se dopinglisten som er en del av Forskrift av 30. april 1993 nr. 318 om hva som skal anses som dopingmidler.

³⁶ Kjenner (red.) 2004, side 264.

³⁷ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 331.

³⁸ NOU 1990:30, punkt 8.2.2.

med et dopingmiddel som står på listen, så vil dette uansett være straffbart etter § 162b første ledd.³⁹

2.1.3 Befatningsmåter

Etter § 162b første ledd er det straffbart å "tilvirke, innføre, utføre, oppbevare, sende og overdra" dopingmidler. Disse uttrykkene skal tolkes på samme måte som etter straffeloven § 162 om narkotika.⁴⁰ Bakgrunnen for at disse formene for befatning med dopingmidler er straffbare, er for å kunne ramme omsetningsapparatet for doping på en effektiv måte.⁴¹ I forarbeidene⁴² uttalte Justisdepartementet at den mest effektive måten å bekjempe dopingproblemet på, er å forsøke ramme tilførselskanalene og dette omsetningsapparatet. Det vil da ofte være snakk om personer uten tilknytning til idretten, slik at idrettens eget regelverk ikke vil få anvendelse. Justisdepartementet viste også til at omsetningsapparatet for doping i hovedsak er sammenfallende med omsetningsapparatet for narkotika. Dette vil kunne medføre en risiko for at narkotika vil bli spredt ut i idrettsmiljøene. Av den grunn er det behov for å sanksjonere tilvirkning, innførsel, utførsel, oppbevaring, sending og overdragelse av dopingmidler utenfor idrettens område.⁴³

Med å tilvirke menes i § 162b første ledd enhver fremstilling eller produksjon av dopingmidler, slik at både dyrking og kjemisk fremstilling vil omfattes. Et vilkår for at tilvirkningen skal kunne sies å være fullbyrdet er at stoffet som fremstilles står på dopinglisten.

³⁹ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 332.

⁴⁰ Ot.prp.nr.46, side 20.

⁴¹ Ot.prp.nr.46, side 14.

⁴² Ot.prp.nr.46, side 14.

⁴³ Ot.prp.nr.46, side 14.

Innførsel og utførsel av dopingmidler vil si eksport og import, og det innebærer en forutsetning om at stoffet må krysse Norges grense.⁴⁴

Med oppbevaring menes besittelse av en viss varighet eller besittelse av større mengder dopingmidler.⁴⁵ Besittelse av dopingmidler er ikke i seg selv straffbart etter § 162b første ledd. Dette betyr at det må foretas et skille mellom begrepene oppbevaring og besittelse. Språkmessig vil jo begrepet besittelse kunne sies å falle inn under begrepet oppbevaring. Helt midlertidig besittelse, samt besittelse av et mindre kvantum dopingmidler, vil som regel ha sammenheng med eget bruk. Slike tilfeller vil ikke kunne karakteriseres som oppbevaring. En uttalelse i forarbeidene bekrefter dette. I Ot.prp.nr.46 på side 21 sa Justisdepartementet at *”den rent midlertidige besittelse forbundet med eget bruk faller utenfor”* området for § 162b. Det kan tenkes situasjoner med kortvarig besittelse av dopingmidler som ikke har forbindelse med eget bruk. I og med at oppbevaring forutsetter besittelse over lengre tid, er det sannsynlig at det i et slikt tilfelle vil være snakk om straffri besittelse. Spørsmålet om hvorvidt man har å gjøre med oppbevaring eller besittelse må avgjøres konkret i hvert enkelt tilfelle⁴⁶

En kjennelse fra Høyesterett illustrerer at skillet mellom besittelse og oppbevaring kan være vanskelig å trekke, jfr. Rt. 2002 side 1184. Høyesterett tok i denne saken utgangspunkt i at midlertidig besittelse i forbindelse med egen bruk ikke er straffbart etter § 162b første ledd. Førstvoterende viste til at § 162b første ledd må forstås på en slik måte at man kan godta besittelse av et begrenset kvantum av dopingmidler som straffritt, og at dette gjøres uavhengig av de opplysninger siktede gir om sitt eget forbruk. Videre slo førstvoterende fast at straffri besittelse av dopingmidler forbundet med eget bruk bør begrenses til det kvantum som vil forbrukes under en gjennomsnittelig brukerdose i løpet av en kur. I denne konkrete saken kom førstvoterende til at mengden dopingmidler som ble beslaglagt var langt større enn et slikt kvantum. Til slutt i kjennelsen viste førstvoterende til

⁴⁴ Fra forrige fotnote og hit: Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 309 og 333.

⁴⁵ Ot.prp.nr.46, side 20.

⁴⁶ Ot.prp.nr.46, side 20.

at hvilken type dopingmiddel det er snakk om kan virke inn på denne kvantumsgrensen. I dette tilfellet var det beslaglagt anabole steroider, stoffer som har en sterk virkningsgrad, jfr. kjennelsen side 1187.

I tillegg til de ovenfor nevnte formene for befatning med dopingmidler, er det også straffbart å sende og overdra slike stoffer, jfr. § 162b første ledd. Med å sende og å overdra menes her enhver avhendelse av dopingmidler. Det mest praktiske eksempelet på avhendelse i forhold til § 162b vil være salg av dopingmidler. Uttrykket å "overdra" innebærer dog at det ikke stilles noe krav om at det må ytes vederlag.⁴⁷

2.1.4 Rettsstridsreservasjon

I § 162b første ledd oppstilles en rettstridsreservasjon, ved at det kun er "ulovlig" befatning med dopingmidler som er straffbart. Formålet med å ha med en slik rettstridsreservasjon i § 162b første ledd, er å innskrenke rekkevidden av bestemmelsen. På denne måten vil kun rettsstridige handlinger, i betydningen ulovlige og i strid med gjeldende rett, omfattes av straffebudet.⁴⁸ Justisdepartementet har i den forbindelse vist til at det for eksempel ikke vil være straffbart å handle i samsvar med bestemmelsene om legemidler i legemiddelloven.⁴⁹ Det kan sies at det sannsynligvis ville ha blitt innfortolket en slik rettstridsreservasjon her selv om lovgiver hadde valgt å utelate rettsstridstillegget "ulovlig" i § 162b. Andenæs viser i den forbindelse til at det kan virke ganske tilfeldig hvorvidt en uttrykkelig rettstridsreservasjon er tatt med eller ikke. I vårt tilfelle har dog Justisdepartementet direkte uttalt seg om rettsstridstillegget i forarbeidene til § 162b, noe som gjør at valget virker nokså gjennomtenkt.⁵⁰

⁴⁷ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 309.

⁴⁸ Eskeland, Ståle. *Strafferett*. 1.utg. Oslo, 2000, side 132-133.

⁴⁹ Ot.prp.nr.46, side 20.

⁵⁰ Andenæs, Johs. *Alminnelig Strafferett*. 3. utg. 2.opplag. Oslo, 1991, side 144-146.

Utgangspunktet i norsk strafferett er altså at det finnes en ulovfestet rettsstridsreservasjon. I forhold til § 162b, der rettsstridsreservasjonen i lovteksten refererer seg til noe ulovlig, er man nødt til også å ta i betraktning en annen side av den ulovfestede rettsstridsreservasjonen når man tolker bestemmelsen. Det betyr at en handling som er ulovlig etter § 162b ikke nødvendigvis samtidig er straffbar. Et tilfelle er handlinger som blir ansett for ikke å være straffverdige. Et annet tilfelle er der handlinger anses for å være straffverdige, men mer tungtveiende hensyn tilsier at handlingene likevel ikke er straffbare. Eksempel på dette er tilfeller der politiet tar i bruk ulovlige etterforskningsmetoder (som ikke er forbudt i lov), og tiltalte av den grunn vil bli frifunnet eller bevis bli avskåret. Her vil hensynet til den alminnelige rettsbevissthet veie tyngre enn handlingens straffverdighet.⁵¹

2.1.5 Grov dopingforbrytelse

Annet ledd i § 162b inneholder en straffskjerpelse som inntreffer dersom man står overfor grove dopingforbrytelser. Bestemmelsens momenter er de samme som de som er nevnt i § 162 annet ledd om grov narkotikaforbrytelse.⁵² Hvorvidt en dopingforbrytelse kan sies å være grov kommer an på en helhetsvurdering, der man særlig skal legge vekt på stoffets art, kvantumet og overtredelsens karakter. I forhold til § 162 annet ledd, nevnes det i Kommentartutgaven til straffeloven⁵³, at det spesielt er stoffets art og kvantum som vil være avgjørende, slik at det disse to forholdene i mellom vil være en slags vekselvirkning. Dette vil nok trolig også være tilfellet i forhold til § 162b annet ledd. Kravene til stoffets kvantum vil bli lavere jo hardere stoffet er snakk om.⁵⁴ Når det gjelder § 162b annet ledd, har Justisdepartementet følgende å si i Ot.prp. nr. 46 om vurderingen av hvorvidt en dopingforbrytelse er grov⁵⁵:

⁵¹ Eskeland 2000, side 132-140.

⁵² Se kapittel 2.3 om straffeloven § 162 og narkotika.

⁵³ Bratholm/Matningsdal (red.)1995, side 327.

⁵⁴ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 327 og 325.

⁵⁵ Ot.prp.nr.46, side 20.

"Befatning med anabole steroider, syntetiske androgener og andre særlig helsefarlige dopingmidler vil etter departementets syn lett tilsi at overtredelsen er grov. Unntak kan likevel tenkes, for eksempel hvis det er tale om et meget lite kvantum. Forhold ved selve overtredelsen som kan tilsi at dopingforbrytelsen anses som grov er at overtredelsen er skjedd som ledd i en vel organisert virksomhet med betydelige fortjenestemuligheter eller stor spredningsfare, eller at det gjelder overdragelse til mindreårige idrettsutøvere. Forhold ved gjerningspersonen kan også etter omstendighetene være av betydning. For eksempel vil en dopingforbrytelse lett få en alvorlig karakter hvis den er begått av en person som selv er en aktiv del av et idrettsmiljø, for eksempel en leder eller en trener."

I en dom inntatt i Rt. 1996 side 218 stod Høyesterett overfor en sak som omhandlet en grov dopingforbrytelse.⁵⁶ Det var i dette tilfellet ikke bestridt at forholdet skulle bedømmes som en grov dopingforbrytelse. Høyesterett uttalte i dommen at de sentrale straffutmålingsmomentene i en sak etter straffeloven § 162b vil være hva slags dopingmiddel det er snakk om, mengden stoff samt hvilken form for befatning domfelte hadde med stoffet og de konkrete omstendighetene i saken. I denne dommen var det snakk om innførsel av en stor mengde (60-65 brukerkurer) anabole steroider. Innførselen hadde et profesjonelt preg, i tillegg til at domfelte gjennomførte lovbruddet med tanke på å tjene økonomisk på det. Høyesterett uttalte at det her var snakk om et alvorlig forhold, fordi man hadde å gjøre med et type dopingmiddel som var svært uønsket, og at det forelå en betydelig fare for spredning. Det ble derfor gitt en fengselsstraff på 1 år.

2.1.6 Skyldkrav

Skyldkravet etter § 162b første ledd er forsett, jfr. straffeloven § 40. Etter § 162b tredje ledd straffes også uaktsomme overtredelser. Bestemmelsen i tredje ledd omfatter brudd på både første ledd og annet ledd i § 162b. I forhold til dopingforbrytelser refererer uaktsomheten seg enten til selve handlingen eller til stoffets art. I teorien⁵⁷ nevnes det som

⁵⁶ Dette var for øvrig den første saken i Høyesterett om straffutmåling etter § 162b.

⁵⁷ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 335.

eksempel på en uaktsom dopingforbrytelse at en idrettsutøver tror middelet han putter i seg er et naturpreparat, men at det faktisk er snakk om anabole steroider. Han kan straffes for brudd på § 162b tredje ledd dersom han burde forstått at dette stoffet i virkeligheten var anabole steroider.⁵⁸

Justisdepartementet uttalte i Ot.prp.nr.46 på side 21 at bestemmelsen i tredje ledd sannsynligvis vil være ganske aktuell i tilfeller der det kan være vanskelig å bevise at gjerningspersonen var klar over hva slags type stoff han eller hun hadde befatning med, altså faktisk villfarelse.

Dersom man handler med en feilaktig oppfatning av en handlings lovlighet, i motsetning til de faktiske omstendighetene som i eksempelet ovenfor, har man i stedet å gjøre med en rettsvillfarelse.⁵⁹ Et eksempel er dersom en gjerningsperson er klar over hva slags stoff han har befatning med, men ikke er klar over at stoffet står på dopinglisten og av den grunn er ulovlig. I slike tilfeller vil saken vanligvis falle inn under bestemmelsen i § 162b første ledd som omhandler forsettlig dopingforbrytelser.⁶⁰

2.1.7 Medvirkning

Etter § 162b fjerde ledd er medvirkning til dopingforbrytelser straffbart. Bestemmelsen omhandler både uaktsom og forsettlig medvirkning, jfr. § 162b tredje ledd. Det er straffbart å medvirke til dopingforbrytelser etter første og annet ledd i § 162b, altså medvirkning til ulovlig å tilvirke, innføre, utføre, oppbevare, sende eller overdra dopingmidler, samt medvirkning til grove dopingforbrytelser. Det er også straffbart etter § 162b fjerde ledd å medvirke til bruk av dopingmidler. Dette betyr at det er straffbart etter denne bestemmelsen å medvirke til noe som ikke i seg selv er straffbart etter § 162b første ledd.⁶¹ Et hensyn som

⁵⁸ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 335.

⁵⁹ Eskeland 2000, side 302.

⁶⁰ Ot.prp.nr.46, side 20.

⁶¹ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 336.

i dette tilfellet taler for en slik medvirkningsregel, er ønsket om å forhindre trenere m.v. fra å oppfordre idrettsutøvere til å bruke doping. Disse vil som regel ha stor innflytelse på utøverne, og da spesielt de yngste. Et forbud mot medvirkning til bruk understreker også at trenere m.v. har et visst ansvar overfor utøverne til å beskytte dem mot den risiko for helseskader som bruk av doping fører med seg.⁶²

I Kommentartutgaven til straffeloven⁶³ stilles spørsmålet om hvorvidt en som selv bruker dopingmidler kan straffes for medvirkning til brudd på § 162b første ledd. Et eksempel er der en som bruker dopingmidler får en venn til å ta med seg anabole steroider fra utlandet til Norge. Vennen kan straffes for innførsel og overdragelse av dopingmidler, mens brukerens kjøp av de anabole steroidene ikke vil kunne straffes som medvirkning til overdragelse. Spørsmålet om bruk av dopingmidler i seg selv burde være straffbart kommer jeg nærmere inn på i kapittel 2.2 og i kapittel 4.

2.1.8 Forsøk

Forsøk på dopingforbrytelse er straffbart, jfr. strl. § 49. Dette vil for eksempel kunne være aktuelt der man står overfor forespørsel om kjøp eller tilbud om salg.⁶⁴ Jeg vil ikke gå inn på ytterligere problemstillinger som kan oppstå i forhold til dette.

2.1.9 Sanksjoner

Etter § 162b første ledd er straffen for overtredelse av regelen bøter eller fengsel inntil to år. Dette er samme strafferamme som etter § 162 første ledd som omhandler narkotika.⁶⁵ Etter § 162b annet ledd vil straffen være fengsel i seks år dersom forbrytelsen kan sies å være grov. Etter § 162 annet ledd straffes grove narkotikaforbrytelser med fengsel inntil ti

⁶² Innst.O.nr.64 (1991-1992) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i straffeloven. (straffetiltak mot doping) side 4.

⁶³ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 336.

⁶⁴ Andenæs, Johs. og Bratholm, Anders. *Spesiell strafferett: utvalgte emner*. 3.utg. Oslo, 1996, side 315.

⁶⁵ Se kapittel 2.3 om narkotika.

år. Her har vi å gjøre med forskjellige strafferammer, men selv om dette er tilfelle vil likevel de samme momentene kunne ha vekt ved straffutmålingen.⁶⁶

Et moment som er tillagt vekt i praksis av Høyesterett i forhold til narkotika, er hvor omfattende befatning gjerningspersonen har hatt med stoffet. Dersom gjerningspersonen har hatt en svært sentral rolle, så vil dette kunne bli sett på som en skjerpende omstendighet. Rt. 2003 side 1082 illustrerer dette. Her var domfelte mottaker av stoffet, han stod for videresalget, samt at det var han som skulle innkassere og ta vare på inntektene fra salget. Hans befatning og omfattende rolle ble ilagt vekt ved straffutmålingen. Det er også eksempler på at Høyesterett som skjerpende omstendighet har lagt vekt på at en handling har blitt begått med et såkalt "profittmotiv", altså for å oppnå en økonomisk fortjeneste.⁶⁷ I motsatt retning vil det kunne regnes som en formildende omstendighet at for eksempel innførsel av dopingmidler er gjort med sikte på eget bruk, jfr. Rt. 2003 side 904 (som omhandler narkotika).

Et eksempel på en dopingsak som har vært oppe for Høyesterett, er Rt. 1992 side 17. Her var det snakk om en overtredelse som fant sted før § 162b ble vedtatt, så Høyesterett tok derfor for seg legemiddeloven og tolloven⁶⁸. Saken omhandlet en tidligere ustraffet mann som hadde kjøpt ca. 11 000 ampuller og 18 500 tabletter anabole steroider. Dette kjøpet var beregnet på videresalg med sikte på fortjeneste, selv om gjerningspersonen selv også brukte dopingmidler. Høyesterett dømte han til 45 dagers ubetinget fengsel samt en ubetinget bot på 5000 kroner. Retten uttalte følgende om straffutmålingen:

"Saken gjelder befatning med dopingmidler av betydelig omfang og med profesjonell karakter.

⁶⁶ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 334.

⁶⁷ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 312.

⁶⁸ Lov om toll (tolloven) av 10. juni 1966 nr. 5.

*Etter min mening er det nødvendig å reagere med ubetinget fengselsstraff i et slikt tilfelle på bakgrunn av de interesser disse straffebestemmelsene skal ivareta. Doping er uønsket av flere grunner. Dopingmisbrukets omfang har sannsynligvis blitt voksende, og er ansett som et problem særlig i forhold til ungdom. Jeg peker på at spredningsfaren i dette tilfellet har vært meget stor. De stoffer det her er tale om kan etter de opplysninger som foreligger, gi brukerne både psykiske og fysiske bivirkninger, og det er antatt at bruk medfører fare for helseskade. Jeg kan ikke se at de forhold domfelte har påberopt seg har en slik styrke og karakter at de kan gi grunnlag for å gjøre fengselsstraffen betinget.*⁶⁹

Når det gjelder uaktsomme forbrytelse, straffes disse med bøter eller fengsel inntil to år, jfr. § 162b tredje ledd.

2.1.10 Konkurrens

I noen tilfeller kan en handling fanges opp av ordlyden i flere forskjellige bestemmelser på samme tid. Spørsmålet blir da hvorvidt straffebestemmelsene skal anvendes i konkurrens med hverandre. Vi skiller mellom realkonkurrens, der flere handlinger som ligger etter hverandre i tid kommer opp i samme sak, og idealkonkurrens, der flere straffebestemmelser kan anvendes på samme handling.⁷⁰ I forhold til § 162b er idealkonkurrens aktuelt i forhold til flere lovbestemmelser. Spørsmålet er i den forbindelse om en handling som fanges opp av to forskjellige straffebestemmelser kan føre til domfellelse etter begge disse to. Et tungtveiende hensyn her vil være at gjerningspersonen ikke skal dømmes for et straffbart forhold mer enn en gang. Hvis flere bestemmelser skal kunne anvendes på samme handling, må dette begrunnes med at de rammer ulike sider av handlingen.⁷¹

De fleste dopingmidler vil være legemidler etter definisjonen i legemiddelloven § 2 første ledd. Blant annet vil ulovlig tilvirkning, salg, innførsel og utførsel av slike dopingmidler

⁶⁹ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 334.

⁷⁰ Eskeland 2000, side 214-215.

⁷¹ Eskeland 2000, side 219-224.

kunne straffes med bøter eller fengsel, jfr. legemiddeloven § 31 første ledd jfr. §§ 12, 13, 14 og 16. I slike tilfeller vil § 162b ha forrang, slik at bestemmelsene i legemiddeloven ikke kommer til anvendelse i konkurrans. Grunnen til dette vil være at bestemmelsene tar sikte på å ramme de samme sider av et straffbart forhold. Både legemiddelovens bestemmelser og straffeloven § 162b kan sies å ha som formål å føre kontroll med befatning med dopingmidler (legemidler), samt at begge regelsett legger vekt på hensynet til folks helse.⁷²

Etter tolloven § 61 første ledd og § 63 er blant annet innførsel, utførsel, oppbevaring, avhendelse og disponering av varer utenom tollvesenets kontroll forbudt. Ulovlig innførsel og utførsel vil for eksempel være å ikke oppgi varer man har ombord i bilen eller båten, jfr. § 61 annet ledd. Slike tilfeller vil også kunne rammes av befatningsalternativer i strl. § 162b første ledd. I slike situasjoner vil tolloven kunne anvendes i konkurrans med § 162b, fordi bestemmelsene rammer ulike sider av de straffbare forhold. I motsetning til straffeloven § 162b, vil tollovens bestemmelser ivareta fiskale hensyn.⁷³

Som nevnt i kapittel 2.1.1 vil visse dopingmidler fanges opp av bestemmelsen om narkotika i straffeloven § 162. Har man å gjøre med befatning med slike dopingmidler skal dette bedømmes etter strl. § 162 og legemiddeloven § 31 annet ledd jfr. § 24. Her vil § 162 ha forrang, slik at § 162b ikke vil komme til anvendelse i idealkonkurrans. Som i tilfellet med legemiddeloven, vil også § 162 og § 162b omhandle de samme områdene av det straffbare forholdet. Se for øvrig mer om dopingmidler som er narkotika i kapittel 2.3.

Spørsmålet om idealkonkurrans kan også oppstå i forhold til straffelovens bestemmelser om legemskrenkelser, jfr. strl. §§ 228 og 229. Dette vil eksempelvis være aktuelt der et dopingmiddel tilføres en dopingbrukers kropp av en annen person, slik at det foreligger medvirkning til bruk av doping, jfr. § 162b fjerde ledd. Her vil det nok samtidig foreligge samtykke hos brukeren, slik at den som medvirker kan fritas for straff etter straffeloven

⁷² NOU 1990:30, punkt 4.2.1.

⁷³ NOU 1990:30, punkt 4.2.1.

§ 235. Jeg vil ikke gå nærmere inn på ytterligere problemstillinger som kan oppstå i forhold til dette.

Det kan tenkes situasjoner hvor straffeloven § 162b og helsepersonellovens⁷⁴ straffebestemmelse i § 67 kan anvendes på samme handling. Dette kan være aktuelt dersom for eksempel en lege medvirker til bruk av doping. Legen vil da både ha brutt plikten han har etter helsepersonelloven § 4 om forsvarlig utførelse av sin virksomhet, i tillegg til at § 162b fjerde ledd er overtrådt. Slike tilfeller var tidligere omfattet av legeloven, og situasjonen var da at legelovens straffebestemmelse kunne anvendes i idealkonkurrens med strl. § 162b.⁷⁵ Legeloven er nå opphevet, og helsepersonelloven gjelder i stedet. I og med at helsepersonelloven § 67 er utformet på samme måte som den tidligere straffebestemmelsen i legeloven, er det sannsynlig at helsepersonelloven § 67 også kan anvendes i konkurrens med strl. § 162b. Her vil helsepersonelloven og § 162b kunne sies å ramme forskjellige sider av et straffbart forhold.

2.1.11 Hensyn bak bestemmelsen

Noen av hensynene som begrunner strl. § 162b har allerede kommet til uttrykk i kapittel 2.1. En kort oppsummering av de viktigste hensynene vil likevel kunne være på sin plass. I forarbeidene til § 162b ble det lagt stor vekt på at doping fører med seg en risiko for helseskade for de som bruker det. Å forebygge dette vil til en viss grad vil være en samfunnsoppgave som § 162b skal være med på å fylle. Det ble i forarbeidene også lagt mye vekt på at omsetning av dopingmidler ofte vil ha sammenheng med annen kriminalitet. Det vil også være en oppgave for samfunnet å forebygge slik kriminalitet.

⁷⁴ Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven) av 02.07.1999 nr. 64

⁷⁵ Se Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 334

2.2 Bruk, erverv og besittelse

2.2.1 Rettstilstanden i dag

Bruk, erverv og besittelse av dopingmidler er ikke straffbart etter strl. § 162b. I forarbeidene til § 162b var Justisdepartementet, Straffelovrådet og høringsinstansene av den mening at bruk, erverv og besittelse av dopingmidler ikke burde kriminaliseres.⁷⁶ Det var flere momenter som talte for dette. Det ble, for det første, lagt vekt på at en eventuell regel om bruk, erverv og besittelse ville rette seg mot den enkelte idrettsutøver. Av den grunn burde man la ansvaret for å gjennomføre kontroller og å iverksette sanksjoner ligge hos idretten selv på dette området. Justisdepartementet viste til at idrettens eget sanksjonssystem ville virke like preventivt som en eventuell straffebestemmelse ville gjort. Det ble også slått fast at bruk av dopingmidler i hovedsak er et problem innenfor idretten, og ikke for samfunnet som helhet.⁷⁷

Andre momenter som det ble lagt vekt på, var at en eventuell kriminalisering ville medføre praktiske problemer for politi og påtalemyndighet. I tillegg ville en kriminalisering føre med seg et behov for ressurser, som ville gå på bekostning av andre oppgaver som politi og påtalemyndighet har. En kriminalisering ville også kunne føre til rettssikkerhetsproblemer når det skal tas prøver og analyser.⁷⁸ Et siste moment det ble lagt vekt på i disfavør av å kriminalisere bruk, erverv og besittelse, var forskjellen i bevisbyrdereglene i idrettens system og innenfor strafferetten. Justisdepartementet mente at det ville virke negativt dersom en idrettsutøver kunne dømmes etter idrettens eget regelverk, men frifinnes av de alminnelige domstolene.

Spørsmålet er om disse momentene i dag taler like mye i mot en kriminalisering av bruk, erverv og besittelse av dopingmidler.

⁷⁶ Ot.prp.nr.46, side 14.

⁷⁷ Ot.prp.nr.46, side 14.

⁷⁸ Ot.prp.nr.46, side 14.

2.2.2 Reformarbeid

Som nevnt under forrige punkt er befatningsmåtene bruk, erverv og besittelse per i dag ikke ulovlige når det gjelder dopingmidler. Det er dog mye som tyder på at det fra visse hold en stund har vært ønskelig med en reform på området. I høringsnotatet "Om kriminalisering av bruk, erverv og besittelse av dopingmidler" av 10. oktober 2001⁷⁹ kom Justisdepartementet med et forslag om å kriminalisere ulovlig bruk, erverv og besittelse av anabole steroider og testosteron og preparater som inneholder slike stoffer. Nærmere bestemt gjaldt forslaget kriminalisering av såkalte androgen-anabole steroider (heretter AAS). Med AAS forstås det mannlige kjønnsormon testosteron samt anabole steroider som har de samme virkninger som testosteron. Bivirkninger som kan fremkomme ved bruk av AAS er infertilitet, negative endringer i brukerens stoffomsetning, leverskader, økt kjønnsdrift og ulike psykiske forstyrrelser.⁸⁰ Justisdepartementets forslag innebar et nytt kapittel i legemiddeloven, som lød slik:

"Kap. VIII b. Doping.

§ 25b Det er forbudt uten lovlig atkomst å erverve, besitte eller bruke stoff som etter forskrift med hjemmel i straffeloven § 162b første ledd er regnet som anabole steroider eller testosteron. Forbudet gjelder også for preparater som inneholder slike stoffer.

§ 24 annet ledd gjelder tilsvarende"

I tillegg ble det foreslått endringer i legemiddeloven § 31 annet ledd, slik at overtredelser av § 25b straffes med bøter eller fengsel inntil seks måneder eller begge deler. Spørsmålet er hva Justisdepartementet syntes var annerledes nå i forhold til hva situasjonen var da § 162b ble vedtatt. Altså hvordan departementet i høringsnotatet vurderte kriminaliseringsbehovet for disse formene for befatning.

⁷⁹ Se www.odin.no/odin/norsk/dok/hoeringer/ferdigbehandlede/2001-bn.html.

⁸⁰ Se høringsnotatet punkt 3.3.2.

I høringsnotatet tok departementet utgangspunkt i at handlinger bør være straffverdige for at de skal kunne gjøres straffbare.⁸¹ Med en handlings straffverdighet siktes det til den grad av bebreidelse som kan rettes mot en gjerningsperson når man vurderer den utførte handlingen og omstendighetene rundt den.⁸² I vårt tilfelle ble spørsmålet derfor hvorvidt bruk, erverv og besittelse av dopingmidler kan sies å være klanderverdig og samfunnsskadelig nok til at det bør kriminaliseres. For at en handling skal kunne gjøres straffbar stilte Justisdepartementet opp et krav om at dette måtte være den eneste måten man ville oppnå formålet med en kriminalisering på. Spørsmålet her ble dermed om en eventuell kriminalisering av bruk, erverv og besittelse faktisk ville forhindre denne type befatning med dopingmidler. I tillegg må en eventuell kriminalisering ikke medføre negative konsekvenser som vil veie opp de positive virkningene den fører med seg. Justisdepartementet gikk i høringsnotatet inn på en helhetsvurdering, der en rekke forskjellige momenter ble tatt i betraktning.

Når det gjaldt spørsmålet om å kriminalisere bruk av dopingmidler, så departementet først på hvilke negative virkninger bruk av dopingmidler fører med seg. I forhold til misbruk av narkotika, er dopingmisbruket klart mindre omfattende. Alkohol og tobakk fører også med seg langt større omkostninger enn det bruk av doping gjør. Justisdepartementet uttalte at det bør stilles krav til at negative virkninger må dokumenteres før de eventuelt kan fungere som grunnlag for en ny bestemmelse om straffbar dopingbruk.⁸³ Når det gjelder bruk av dopingmidler, uttalte Kontaktutvalget for anti-dopingarbeid i sin handlingsplan⁸⁴ at det virker som om det er en sammenheng mellom doping med anabole steroider og risikoen for økt aggresjon og voldelig atferd, jfr. handlingsplanen side 26. På bakgrunn av dette uttalte Justisdepartementet i høringsnotatet at dersom en slik sammenheng eksisterer, så vil dette

⁸¹ Se høringsnotatet punkt 7.1.1.

⁸² Eskeland 2000, side 127.

⁸³ Se høringsnotatet punkt 7.1.2.

⁸⁴ Se Handlingsplan for anti-dopingarbeid i Norge. Kontaktutvalget for anti-dopingarbeid, oktober 1999.

http://odin.dep.no/kkd/norsk/dok/andre_dok/planer/018005-994019/dok-bn.html. Lesedato 15.11.05.

helt klart tale for en kriminalisering av bruk av dopingmidler. Men departementet viste samtidig til at det på dette feltet hviler stor usikkerhet, og at det er mangel på forskning og vitenskapelig materiale som sier noe om hvorvidt det faktisk er sammenheng mellom dopingbruk og vold. Det ble videre uttalt at hensynet til offeret i voldssaker kan tilsi at kravene til dokumentasjon for at det foreligger sammenheng mellom dopingbruk og vold settes lavere enn normalt. Jeg vil gå nærmere inn på spørsmålet om aggresjon og voldelig atferd senere i dette kapittelet.

Et annet moment i vurderingen av om bruk av dopingmidler burde kriminaliseres, var hvorvidt dette ville lønne seg. Departementet gikk her inn på forholdet til idrettens eget sanksjonssystem. Når det gjelder dopingbruk innenfor organisert idrett, så vil idrettens egne sanksjonsbestemmelser virke både effektivt og preventivt overfor utøverne. Har man å gjøre med dopingbruk utenfor organisert idrett, vil idrettens interne regler klart nok ikke ha samme effekt. Justisdepartementet viste til at nettopp dette fraværet av sanksjonsmuligheter vil kunne tale i favør av en kriminalisering av dopingbruk. På den annen side vil det jo ikke være mulig å kun kriminalisere bruk av doping utenfor det organiserte idrettsmiljøet. En kriminalisering må være generell, og gjelde for all dopingbruk. Spørsmålet departementet da stod ovenfor var hvordan man i tilfelle skal behandle de samme sakene innenfor idrettens eget system og innenfor straffeapparatet. Det vil her kunne oppstå et problem når det kommer til bevisbyrden. Innenfor idretten vil den enkelte utøver selv ha bevisbyrden, mens den i straffesaker ligger hos påtalemyndigheten. På grunn av en slik forskjell vil den situasjon kunne oppstå, at man blir frikjent for straff, men på grunnlag av samme påståtte dopingbruk, bli utestengt fra organisert idrett. Å bli ilagt sanksjoner gjennom idrettens system samtidig som man blir ilagt straff, vil forøvrig ikke falle inn under forbudet mot dobbeltstraff i EMK⁸⁵ artikkel 6 og 7.

Et tredje moment i vurderingen av hvorvidt bruk av dopingmidler burde kriminaliseres, var muligheten for å oppdage og effektivt forfølge det. Justisdepartementet viste til at det i en

⁸⁵ Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK), av 4. november 1950.

vurdering av hvorvidt en handling skal gjøres straffbar, må tas hensyn til om en straffebestemmelse kan bli tilstrekkelig forfulgt med de ressurser man har til rådighet.⁸⁶ En eventuell kriminalisering av bruk av dopingmidler vil innebære en utvidelse av området for straffbare handlinger. En økning i antall straffesaker vil medføre økt arbeidsbyrde for politiet, påtalemyndigheten og domstolene.⁸⁷ I tillegg til dette vil analyser av dopingprøver være av stor betydning, og disse vil være svært ressurs- og kostnadskreven.

Et fjerde og siste moment i denne delen av departementets vurdering, var uønskede virkninger av å kriminalisere bruk av dopingmidler. Eksempler på slike virkninger kan være at dopingmisbrukere vil være redde for å bli straffet og bli stemplet som kriminelle og derfor vil unngå å oppsøke hjelp for sine problemer. En annen innvending er at dopingmisbrukere kan komme til å gå i skjul for å unngå straff.⁸⁸ Når det gjelder kriminalisering av erverv og besittelse av dopingmidler, utalte Justisdepartementet at disse befatningsmåtene må sees i sammenheng med bruk av dopingmidler. Etter departementets syn var det en selvfølge at også erverv og besittelse gjøres straffbart dersom bruk kriminaliseres. Justisdepartementet viste i høringsnotatet til en uttalelse fra Justiskomiteen i S. nr. 220 (1997-1998) der det ble sagt at: *"en kriminalisering av bruk isolert sett blir meningsløs dersom man ikke samtidig kriminaliserer besittelse og erverv."*⁸⁹

Etter å ha vurdert disse momentene, kom Justisdepartementet frem til at bruk av doping uten tvil bør bekjempes. De viste til at situasjonen på området har forandret seg fra slik den var før straffeloven § 162b. Problemet med bruk av doping utenfor organisert idrett er i løpet av de siste årene blitt mye større enn det var på den tiden, slik at argumentet om at idrettens eget sanksjonssystem best kan bekjempe dopingbruk, ikke lenger står så sterkt.⁹⁰ Departementet uttalte videre at en eventuell kriminalisering ikke bør omfatte alle stoffer

⁸⁶ Se høringsnotatet punkt 7.1.4.

⁸⁷ Se høringsnotatet punkt 8.

⁸⁸ Se høringsnotatet punkt 7.1.5.

⁸⁹ Se høringsnotatet punkt 7.2.

⁹⁰ Se høringsnotatet punkt 7.1.6.

som er å anses som dopingmidler. Etter departementets mening vil det kun være behov for å kriminalisere stoffer som medfører særlig stor helseskade (eller risiko for dette), og som kan sies å utgjøre et samfunnsproblem blant annet på grunn av en særlig sammenheng med vold. På bakgrunn av dette kom altså forslaget om å kriminalisere bruk, erverv og besittelse av AAS.

Med bakgrunn i den tidligere nevnte uenigheten rundt spørsmålet om hvorvidt det foreligger en sammenheng mellom misbruk av AAS og risikoen for økt aggresjon og voldelig atferd, oppnevnte Justisdepartementet en arbeidsgruppe som fikk i oppgave å belyse spørsmålet på best mulig måte.⁹¹ Arbeidsgruppen konkluderte med at det kan sies å være vel dokumentert at bruk av anabole steroider i lave doser innebærer liten eller ingen påvirkning av en persons aggresjonsnivå. Det er heller ikke dokumentert årsakssammenheng mellom bruk av moderate doser anabole steroider og aggressivitet. Når det gjelder bruk av høyere doser anabole steroider, eksempelvis bruk av flere ulike typer samtidig, eller gjentatte langvarige kurer, har arbeidsgruppen ikke kunnskap om hvilke effekter dette har. Arbeidsgruppen tok i sine undersøkelser ikke i bruk i nærheten av så høye doser som man ser i dopingsammenheng. Samlet sett var arbeidsgruppen dog av den oppfatning at bruk av anabole steroider i svært høye doser, kanskje spesielt hos de som er spesielt disponerte, kan medføre psykiske tilstander som også i visse tilfeller kan innebære økt aggressivitet.

Høringsinstansenes respons på dette høringsbrevet var i hovedtrekk at de mente det på grunn av undersøkelsenes karakter ikke kunne legges vekt på arbeidsgruppens arbeid. Noen av høringsinstansene var av den mening at det er en klar sammenheng mellom bruk av AAS og vold/aggresjon, og at erfaringer fra praksis underbygger dette. Flere av argumentene som kom frem i høringsinstansenes uttalelser både i forhold til

⁹¹ Se høringsbrevet: rapport fra arbeidsgruppe om sammenhengen mellom bruk av visse dopingmidler og vold av 16.02.04. <http://www.odin.no/odin/norsk/dok/hoeringer/ferdigbehandlede/2004-002-bn.html>. Lesedato 14.11.05.

arbeidsgruppens undersøkelser og i forhold til Justisdepartementets høringsnotat vil bli fremstilt i kapittel 4.

Det er nå gått noen år siden Justisdepartementet sendte sitt høringsnotat ut på høring i 2001. Selv om det fortsatt ikke finnes noe lovforbud mot bruk, erverv og besittelse av dopingmidlene AAS, ser vi at det er mange som mener at dopingproblemet fortsatt er aktuelt. Noe som illustrerer dette er to private forslag om forbud mot bruk, erverv og besittelse av dopingmidler som ble fremsatt av flere stortingsrepresentanter i 2004.⁹² At doping er aktuelt i dag illustrerer også den nye regjeringens Soria Moria erklæring⁹³ der det er uttalt at de ønsker å intensivere antidopingarbeidet, både innenfor og utenfor organisert idrett. Spørsmålet om hvorvidt en kriminalisering av bruk, erverv og besittelse bør innføres vil, som tidligere nevnt, bli drøftet i kapittel 4.

2.3 Straffbar befatning etter narkotikalogvgivningen

2.3.1 Straffeloven § 162

Enkelte dopingmidler vil klassifiseres som narkotika. Som vi så i kapittel 2.1.9, vil befatning med slike dopingmidler i konkurranssituasjoner reguleres etter straffeloven § 162. Jeg vil derfor foreta en kort tolkning av § 162, for å se hvordan situasjonen er for befatning med dopingmidler som er narkotika. Jeg vil i det følgende se på § 162 med tanke på dopingmidler, og av den grunn vil det ikke bli plass til problemstillinger vedrørende narkotika generelt. § 162 lyder slik:

"Den som ulovlig tilvirker, innfører, utfører, erverver, oppbevarer, sender eller overdrar stoff som etter regler med hjemmel i lov er ansett som narkotika, straffes for narkotikaforbrytelse med bøter eller med fengsel inntil 2 år.

⁹² Se Dokument nr. 8:84 (2003-2004) og Dokument 8:89 (2003-2004).

⁹³ Se erklæringen på <http://www.odin.no/filarkiv/260512/regjeringsplattform.pdf>. Lesedato 14.11.05.

Grov narkotikaforbrytelse straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på hva slags stoff det gjelder, kvantumet og overtredelsens karakter.

Gjelder overtredelsen et meget betydelig kvantum, er straffen fengsel fra 3 til 15 år. Under særdeles skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil 21 år idømmes.

Uaktsom narkotikaforbrytelse straffes med bøter eller fengsel inntil 2 år.

Medvirkning til narkotikaforbrytelse straffes som bestemt ellers i denne paragraf.

Bøter kan anvendes sammen med fengselsstraff."

2.3.2 Narkotika

Hvilke stoffer som er narkotika følger til enhver tid av narkotikalistens⁹⁴, jfr. forskrift om narkotika m.v. av 30. juni 1978 nr. 8 § 2. Eksempler på dopingmidler som står i narkotikalistens er morfin, etylmorfin, petidin og kodein. Dette er smertestillende stoffer som virker direkte på sentralnervesystemet.⁹⁵ Et annet eksempel er amfetamin. Dette er et stimulerende middel som kan ha en prestasjonsfremmende effekt i utholdenhetsøvelser som for eksempel sykling. Dopingmidler som står i narkotikalistens kan ikke samtidig bli satt opp i dopinglisten.⁹⁶

⁹⁴ Forskrift av 30. juni 1978 nr. 8. Forskrift om narkotika m.v. (narkotikalistens)

⁹⁵ NOU 1990:30 punkt 3.5.2.

⁹⁶ Andenæs, Johs. og Bratholm, Anders. *Spesiell strafferett: utvalgte emner*. Oslo, 1996, side 320-321.

2.3.3 Befatningsmåter

Da § 162 ble vedtatt i 1968 tok den sikte på å ramme profesjonell narkotikaomsetning, og har blitt kalt “proffparagrafen”.⁹⁷ Etter § 162 første ledd er det straffbart å tilvirke, innføre, utføre, erverve, oppbevare, sende eller overdra "stoff" som etter hjemmel i lov skal anses som narkotika. Lovhjemmel for slike regler finner vi i legemiddeloven § 22.

Sammenligner vi § 162b første ledd med § 162 første ledd, ser vi at disse bestemmelsene ligner på hverandre. I likhet med § 162b første ledd, omfatter § 162 første ledd befatningsmåtene å tilvirke, innføre, utføre, oppbevare, sende og overdra. Når det gjelder tolkningen av disse begrepene viser jeg til kapittel 2.1.3, da de skal tolkes på samme måte i § 162 og § 162b.⁹⁸ I motsetning til § 162b inneholder § 162 i tillegg et forbud mot erverv. Det betyr at det er altså straffbart å erverve dopingmidler som er narkotika. Med begrepet erverv menes her ethvert mottak til eie fra andre. Dette gjelder enten ervervet skjer mot eller uten vederlag.⁹⁹

2.3.4 Skyldkrav m.v.

Skyldkravet i strl. § 162 er forsett, jfr. straffeloven § 40. Uaktsomme forbrytelser rammes også, jfr. § 162 fjerde ledd. På samme måte som med dopingforbrytelser etter § 162b rammes også medvirkning og forsøk, jfr. strl. § 162 femte ledd og § 49.

2.3.5 Sanksjoner

Ulovlig befatning med dopingmidler som er narkotika etter § 162 første ledd straffes med bøter eller fengsel i inntil 2 år.

⁹⁷ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 308.

⁹⁸ Bratholm/Matningsdal (red.) 1995, side 332 jfr. Ot.prp.nr.46 side 20.

⁹⁹ www.reettsdata.no/nlk, ad. straffeloven § 162. Lesedato 07.11.05.

Etter § 162 annet ledd vil grov narkotikaforbrytelse straffes med fengsel i inntil 10 år. Her vil de samme momentene gjøre seg gjeldende som ved grov dopingforbrytelse etter § 162b. Forskjellen er at strafferammen for dopingmidler som er narkotika er klart høyere. Jeg viser for øvrig til fremstillingen om grove dopingforbrytelser i kapittel 2.1.5.

Etter § 162 tredje ledd vil straffen kunne gjøres strengere dersom overtredelsen gjelder et betydelig kvantum eller skjerpende omstendigheter gjør seg gjeldende. Det første alternativet sikter til de mest ekstraordinære tilfellene, mens det med skjerpende omstendigheter i stor grad siktes til de farligste narkotiske stoffene.¹⁰⁰

Uaktsomme forbrytelser straffes med bøter eller fengsel i inntil 2 år, jfr. § 162 fjerde ledd. Tilslutt i § 162 ser vi at bøter kan tas i bruk samtidig som fengselsstraff, jfr. bestemmelsens sjette ledd.

2.3.6 Forbud mot bruk og besittelse i legemiddeloven

Bruk og besittelse av dopingmidler som er narkotika er forbudt etter legemiddeloven § 24 første ledd jfr. § 31 annet ledd. Dette er forskjellig fra hvordan situasjonen er for stoffer som er dopingmidler etter straffeloven § 162b. Legemiddeloven § 24 første ledd lyder slik:

"Det er forbudt uten lovlig adkomst å være i besittelse av eller å bruke narkotika m.v. og å skaffe seg adgang til å få kjøpt slike varer under falske opplysninger, f.eks. om navn, bosted, sykdom eller sykdomstegn."

Legemiddeloven § 31 annet ledd lyder slik:

"Besittelse og bruk av narkotika m.v., jfr. § 24, første ledd, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder, eller begge deler."

¹⁰⁰ Andenæs og Bratholm 1996 side 317.

Å bruke dopingmidler som er narkotika vil, etter en naturlig språklig forståelse av begrepet bruk, bety å anvende stoffet, eksempelvis ved å ta en pille eller lignende. Begrepet besittelse omfatter en mer kortvarig besittelse, til forskjell fra oppbevaring. Jeg viser her til tolkningen av begrepene besittelse og oppbevaring i kapittel 2.1.3. I og med at både besittelse og oppbevaring av narkotika er straffbart, vil ikke skillet mellom oppbevaring og besittelse skape store problemer her.

Etter legemiddeloven § 31 annet ledd jfr. § 24 første ledd straffes besittelse og bruk av dopingmidler som er narkotika med bøter eller fengsel inntil seks måneder. I forhold til resten av legemiddeloven er det satt en høyere maksimumsstraff her enn hva tilfellet er med resten av loven. Vanlig straff er bøter og fengsel inntil 3 måneder, jfr. legemiddeloven § 31 første ledd. Grunnen til at det er gjort annerledes her, er for at det skal være adgang til pågrepelse og fengsling, jfr. straffeprosessloven § 171.¹⁰¹

¹⁰¹ Andenæs og Bratholm 1996, side 319.

3 NIFs regelverk

3.1 Organisasjonen NIF

NIF ble stiftet i 1861. Organisasjonen ble i 1946 gitt navnet Norges Idrettsforbund, og i 1996 ble Norge Idrettsforbund og Norges Olympiske Komité slått sammen til én organisasjon (NIF).¹⁰²

Etter NIFs regelverk § 1-1 er NIF en fellesorganisasjon for idretten i Norge. Vi ser her at NIF skal være en frivillig, partipolitisk nøytral og uavhengig organisasjon.

Organisasjonsledd som hører inn under NIF er særforbund, idrettskretser, særkretser, idrettsråd og idrettslag, jfr. § 1-1. Norsk idretts høyeste myndighet er Idrettstinget, jfr. § 3-1. Idrettstingets oppgaver omfatter blant annet å vedta endringer i NIFs regelverk, behandle innkomne forslag og saker og behandle langtidsbudsjett og langtidsplan, jfr. § 3-4 litra l, m og n. Idrettstinget møter hvert fjerde år, jfr. § 3-1. Mellom idrettstingene er Idrettsstyret NIFs høyeste myndighet, jfr. § 4-1. Idrettsstyret har overordnet ansvar for allmenn idrettspolitik og andre felles oppgaver nasjonalt og internasjonalt.

I følge NIFs regelverk § 2-17 skal tvister med tilknytning til NIF og underliggende organisasjonsledd løses innen NIFs egne styrende og dømmende organer. NIF bygger altså på et såkalt selvdømmep prinsipp. Med begrepet selvdømme menes det at NIF har fraskrevet seg retten til å prøve organisasjonens vedtak eksternt, med det formål å løse konflikter internt i stedet.¹⁰³

¹⁰² <http://no.wikipedia.org/wiki/NIF> lesedato 31.10.05

¹⁰³ Woxholt, Geir. *Foreningsrett*. 2.utg. Oslo, 1999. Side 411-415.

Jeg vil i det følgende først ta for meg saksbehandling m.v. innenfor idretten, før jeg går inn på de ulike dopingbestemmelsene.

3.2 Saksbehandling og det internasjonale aspekt

Temaet for denne oppgaven er hvordan forskjellige typer befatning med doping sanksjoneres. Et viktig spørsmål er i den sammenheng hvordan dopingproblemet er behandlet i idrettslig sammenheng.

Innenfor den organiserte idretten i Norge ligger ansvaret for antidopingarbeid hos NIF og hos Antidoping Norge (heretter ADN). ADN ble stiftet 3. juni 2003 av NIF og Kultur- og kirkedepartementet. ADN er en uavhengig stiftelse, og arbeider hovedsaklig med å organisere dopingkontroller. Bakgrunnen for at ADN ble opprettet var et ønske om å sikre at kontroll og påtalevirksomheten i dopingsaker ble organisert på en måte som var uavhengig av NIF og staten.¹⁰⁴

På internasjonal basis har Norge (gjennom NIF) inngått flere samarbeidsavtaler om antidopingarbeid. Blant disse er en nordisk samarbeidsavtale om tiltak mot doping i 1984, Europarådets antidopingkonvensjon i 1989 og IADA-avtalen¹⁰⁵ som ønsker å sikre utvikling og harmonisering av nasjonale dopingkontrollprogrammer. Internasjonalt er det World Anti-Doping Agency (WADA) som har ansvaret for antidopingarbeid innenfor idretten. WADAs mål er å skape en idrett uten doping, og organisasjonen jobber for å skape en internasjonalt samkjørt politikk på antidopingområdet. WADA har av den grunn utarbeidet det internasjonale regelverket World Anti-Doping Code (WADC)¹⁰⁶ Gjennom et slikt regelverk vil samme type dopingovertridelser få lik behandling uavhengig av i hvilket land de finner sted. WADC ble implementert i NIFs regelverk med virkning fra 1. juni 2004.¹⁰⁷

¹⁰⁴ <http://www.antidoping.no/t2.asp?p=40410>. Lesedato 10.11.05.

¹⁰⁵ IADA; the International Anti-Doping Arrangement.

¹⁰⁶ <http://www.wada-ama.org/en/dynamic.ch2?pageCategory.id=253>. Lesedato 08.11.05.

¹⁰⁷ Kjenner (red.) 2004, side 239

¹⁰⁸Når det gjelder dopingsaker innenfor den organiserte idretten på nasjonal basis, finner vi saksbehandlingsregler i NIFs regelverk kapittel 12. Første skritt på veien i en slik sak er en anmeldelse. Denne skal være skriftlig, og gis NIFs domsutvalg, jfr. NIFs regelverk § 12-13 tredje ledd. ADN har alene kompetansen til å anmelde et forhold med krav om at sak blir reist for brudd på dopingbestemmelsene i NIFs regelverk, jfr. § 12-13 annet ledd. Utøver skal informeres så raskt som mulig etter at det foreligger positiv dopingprøve eller eventuelle andre regelbrudd, og ADN har foretatt innledende undersøkelser i forbindelse med regelbruddet, jfr. § 12-13 første ledd. Dersom det blir til at det skal reises sak, skal den behandles i NIFs domsutvalg. Medlemmene i domsutvalget velges på Idrettstinget, og det er et krav at de er medlemmer av NIF for å kunne bli valgt. Det stilles for øvrig ingen krav til juridisk kompetanse for å kunne bli valgt. Domsutvalget er uavhengig av NIFs styrende organer. NIFs regelverk inneholder visse prinsipper som skal ivareta både denne uavhengigheten og den anmeldte utøvers rettssikkerhet. Disse prinsippene kjenner vi igjen fra den alminnelige strafferetten, og omfatter blant annet kontradiksjonsprinsippet, bevisumiddelbarhetsprinsippet samt krav til dommernes habilitet.¹⁰⁹

Etter at saken er avgjort av domsutvalget, er det muligheter for å anke til NIFs appellutvalg, jfr. NIFs regelverk § 12-15 første ledd, dette gjelder for alle de sakene som behandles for domsutvalget. En anke vil ikke ha oppsettende virkning med mindre appellutvalget bestemmer noe annet, jfr. § 12-15 sjette ledd. Domsutvalgets avgjørelse kan dermed håndheves før og under appellutvalgets behandling av anken. Appellutvalgets avgjørelser kan ikke overprøves. Det foreligger derimot en annen mulighet for videre behandling. Etter at anke- og overprøvingsmuligheter innenfor idretten er uttømt, kan parter med rettslig interesse avtale at saker som behandles etter idrettens straffebestemmelser skal bringes inn for Idrettens Voldgiftsrett, jfr. § 2-18. Idrettens Voldgiftsrett er ikke et særskilt domsorgan innenfor idretten, men en alminnelig voldgiftsrett.¹¹⁰

¹⁰⁸ Kjenner (red.) 2004, side 243-250.

¹⁰⁹ Kjenner (red.) 2004, side 243.

¹¹⁰ Kjenner (red.) 2004, side 242-247.

Voldgiftsprosessen foregår utenfor de alminnelige domstoler, og går ut på at partene i saken avtaler at en tredjeperson skal avgjøre tvisten med endelig virkning. Reglene for voldgift finner vi i tvistemålsloven kapittel 32.¹¹¹ og med at avgjørelsen til Idrettens Voldgiftsrett i utgangspunktet er endelig, kan ikke saken bringes inn for de alminnelige domstoler bortsett fra hvis det anføres at det ikke foreligger gyldig avtale om voldgift. Ved siden av muligheten til å bringe saken inn for Idrettens Voldgiftsrett, er det mulig å bringe saken inn for de alminnelige domstoler dersom det foreligger rettsanvendelsesfeil, saksbehandlingsfeil eller dersom avgjørelsen er uriktig eller åpenbart usakelig eller vilkårlig.¹¹¹

Dersom idrettsutøveren det er snakk om står på en spesiell liste som er utarbeidet av et internasjonalt særforbund (eksempelvis en landslagsutøver), har han/hun mulighet til å fremme anken overfor Court of Arbitration in Sport (CAS), jfr. § 12-15 syvende ledd. CAS er et internasjonalt voldgiftsorgan for idrettsrelaterte tvister.¹¹² Det er sannsynlig at en utøver med mulighet for å anke til CAS direkte vil benytte seg av denne muligheten, og ikke anke til Idrettens Voldgiftsrett i tillegg.¹¹³

Berettiget til å fremme en anke er den anmelde utøveren, ADN, WADA og relevante internasjonale særforbund, jfr. § 12-16 første ledd. Dersom det er snakk om utøvere som var oppført på en særskilt liste da regelbruddet ble begått, så vil i tillegg IOC, Den internasjonale paralympiske komité samt en eventuell annen antidopingorganisasjon "*hvis regler kunne hjemlet straff mot anmeldte*" være ankeberettiget, jfr. § 12-16 annet ledd.

Etter NIFs regelverk § 12-20 kan en sak som er endelig avgjort av NIFs dømmende organer gjenopptas både til fordel og til skade for en utøver. En utøver som er ilagt sanksjoner kan få saken gjenopptatt dersom det kommer frem nye opplysninger "*som man antar ville ha*

¹¹¹ Kjenner (red.) 2004, side 247.

¹¹² Kjenner (red.) 2004, side 245 og 247.

¹¹³ Kjenner (red.) 2004, side 233.

medført et annet resultat.", jfr. § 12-20 første ledd. Til skade for en utøver som er frifunnet kan en sak gjenopptas når det er overveiende sannsynlig at vedkommende er skyldig, dette på bakgrunn av utøverens egen tilståelse eller andre nye opplysninger eller bevis, jfr. § 12-20 første ledd. NIFs lov åpner videre for benådning i visse tilfelle, jfr. § 12-21. Dersom særlige omstendigheter foreligger kan en utøver benådes for *"ilagt utelukkelse knyttet til retten til å ha valgte og oppnevnte tillitsverv."*

3.3 Befatning med doping som ikke er tillatt etter NIFs regelverk

3.3.1 Grunnlag for å sanksjonere

Innenfor den organiserte idretten i Norge vil NIFs grunnlag for å kunne utføre sanksjoner på grunnlag av brudd på NIFs regelverk være den avtale som gjelder mellom NIF og et medlem av forbundet. En slik avtale blir til gjennom den enkelte idrettsutøvers aksept av å underkaste seg NIFs regler som inntreffer når han eller hun melder seg inn i et idrettslag tilknyttet NIF.¹¹⁴ Som vi ser er idrettens sanksjonssystem bygget på foreningsrettslige prinsipper, i motsetning til straffelovens bestemmelser som gjelder uten noen form for avtaleinngåelse og aksept. NIFs dopingbestemmelser og medfølgende sanksjoner bygger på at NIF som organisasjon har et sosialt formål, samtidig som organisasjonen har stor innflytelse på samfunnet som helhet¹¹⁵. På samme måte som med straffeloven vil også allmennpreventive og individualpreventive hensyn være med på å begrunne behovet for sanksjoner innenfor NIF. Heller ikke innenfor den organiserte idretten vil folk opptre på en feilfri måte, så det er også her behov for retningslinjer.¹¹⁶ De mest tungtveiende hensyn som begrunner NIFs dopingbestemmelser vil nok være hensynet til like konkurransevilkår og et ønske om effektive kontrollmuligheter innenfor organisasjonen.¹¹⁷

¹¹⁴ Kjenner (red.) 2004, side 238-240.

¹¹⁵ Se Woxholt 1999, side 19.

¹¹⁶ Kjenner (red.) 2004, side 173.

¹¹⁷ NOU 1990:30, punkt 8.2.2.

3.3.2 Dopingmidler og dopingmetoder

Hvilke dopingmidler og dopingmetoder som er forbudt innenfor organisert idrett følger av idrettens egen dopingliste, jfr. NIFs regelverk § 12-2 første ledd. Som nevnt i kapittel 2.1.2 vil ikke nødvendigvis stoffer som er dopingmidler etter denne dopinglisten klassifiseres som dopingmidler etter straffeloven.

NIFs dopingliste er identisk med WADAs dopingliste og består av to deler. Den ene delen er WADAs dopingliste oversatt til norsk, mens den andre delen er en oversikt over forbudte legemidler som selges i Norge. Til forskjell fra straffelovens dopingliste, omfatter NIFs dopingliste både dopingmidler og dopingmetoder.¹¹⁸ Bruk av dopingmidler vil eksempelvis være å svelge et stoff eller sette det intravenøst. En forbudt metode vil for eksempel kunne være bloddoping eller gendoping.¹¹⁹ I motsetning til strl. § 162b, vil hensynet til å ivareta like konkurransevilkår begrunne at dopingmetoder er forbudt etter idrettens regelverk.¹²⁰

ADN sier på sine nettsider at et dopingmiddel eller en dopingmetode kan bli satt på dopinglisten dersom to av tre kriterier kan sies å være oppfylt. Stoffet eller metoden må være prestasjonsfremmende, utgjøre en fare for utøvers helse og/eller så må bruk skade idrettens anseelse.¹²¹

Idrettens dopingliste skiller mellom stoffer og metoder som er forbudt både i og utenfor konkurranser, og stoffer og metoder som er forbudt i konkurranser.¹²² Til forskjell fra straffelovens dopingliste, der man kun deler dopingmidler inn i tre grupper, er inndelingen i idrettens dopingliste mer omfattende. Når det er snakk om forbud som gjelder både i og utenfor konkurranse, finner vi fem forskjellige typer grupper av stoffer, henholdsvis anabole stoffer (eksempelvis anabole steroider), hormoner og relaterte substanser

¹¹⁸ <http://www.antidoping.no/t2.asp?p=50301>. Lesedato 08.11.05.

¹¹⁹ Kjenner (red.) 2004, side 251.

¹²⁰ NOU 1990:30, punkt 8.2.2.

¹²¹ <http://www.antidoping.no/t2.asp?p=39504&x=1&a=145482>. Lesedato 08.11.05.

¹²² <http://www.antidoping.no/t2.asp?p=53413>. Lesedato 08.11.05.

(eksempelvis veksthormon HGH), Beta-2 agonister, antiøstrogene midler samt vanddrivende midler og andre maskeringsmidler. Når det gjelder dopingmetoder finner man tre forskjellige former, henholdsvis forbedring av oksygenopptak/oksygentransport, kjemisk og fysisk manipulasjon og gendoping. Forbud som gjelder kun i konkurransesammenheng omfatter de stoffer og midler som allerede er nevnt, samt stimulerende midler, narkotiske stoffer, cannabis, glukokortikoider, alkohol og betablokkere.¹²³

3.3.3 Befatning m.v.

I følge NIFs regelverk § 12-1 første ledd gjelder dopingbestemmelsene i kapittel 12 blant annet for "*ethvert medlem av idrettslag tilsluttet NIF*", og enhver som deltar på idrettsarrangementer som arrangeres av NIF, jfr. § 12-1 første ledd litra a og d. NIFs regler om doping forutsettes å være i samsvar med WADC, jfr. § 12-1 tredje ledd. Vi ser her at reglene i NIFs regelverk skal tolkes i samsvar med WADC dersom det oppstår tilfeller med tolkningstvil.

NIFs regelverk § 12-2 første ledd stiller opp forskjellige former for regelbrudd i litra a-h. Etter litra a er det forbudt med tilstedeværelse av "*et forbudt stoff eller spor av dette i utøvers dopingprøve*." Det er videre ikke tillatt å bruke eller forsøke å bruke "*et stoff eller en metode som er forbudt i henhold til særskilt dopingliste fastsatt av WADA*."

Etter NIFs regelverk § 12-2 litra c, er det et regelbrudd å "*unnlate å møte til dopingkontroll, nekte å avgi dopingprøve eller å unndra seg dopingkontroll på annen måte*." I dette tilfellet er det nødvendig å innfortolke et unntak for utøvere som har såkalt "gyldig forfall." Dette er noe som tidligere gikk direkte frem av regelverket, og vi finner nå et lignende unntak i WADC artikkel 2.3. Det finnes eksempler fra NIFs praksis på at utøvere har blitt frikjent for regelbrudd på grunn av gyldig forfall fra dopingkontroll. Et eksempel på dette er sak 11/1995 fra NIFs domsutvalg. Her hadde en utøver blitt innkalt til en dopingkontroll som

¹²³ <http://www.antidoping.no/t2.asp?p=53413>. Lesedato 08.11.05.

han fikk utsatt til dagen etter. Dagen etter dro utøveren på ferie og møtte av den grunn ikke opp til dopingkontrollen. NIFs domsutvalg uttalte her at denne ferien hadde vært ukjent for utøver på tidspunktet for innvilgelse av utsettelsen, slik at han etter en konkret helhetsvurdering ble frikjent for brudd på NIFs regelverk § 12-2 litra c.¹²⁴

Forutsetningen for at en utøver skal kunne sanksjoneres for brudd på § 12-1 litra c er at reglene for innkalling er fulgt på riktig måte, jfr. § 12-3 første ledd. Etter § 12-3 første ledd kan dopingkontroller foretas uten at det har blitt varslet om det på forhånd, og de kan gjennomføres både i og utenfor konkurranser. Innkallingen kan skje både skriftlig og muntlig, men det stilles krav om at muntlige innkallelser skal bekreftes av utøver. En bekreftelse som for eksempel kun består i et nikk, vil da ikke være tilstrekkelig.¹²⁵

Etter § 12-2 litra d vil det være regelbrudd hvis en utøver bryter retningslinjer om utøverinformasjon eller er utilgjengelig for dopingkontroll. I tillegg er det forbudt å forfalske, forbytte og ødelegge dopingprøver, samt å besitte, tilvirke, innføre, utføre, selge, distribuere, erverve, sende og overdra dopingmidler og dopingmetoder, jfr. § 12-2 litra e, f og g.

Vi ser her at nesten alle typer befatning med dopingmidler er forbudt etter NIFs regler. Dette til forskjell fra straffeloven § 162 b, der bruk, besittelse og erverv ikke er tatt med. Flere av handlingene som er listet opp i NIFs regelverk § 12-2 litra f og g kan i tillegg falle inn under bestemmelsen i straffeloven § 162 b. Dette er forutsatt av at stoffet det er snakk om finnes i straffelovens dopingliste.

3.3.4 Sanksjoner

Sanksjoner for brudd på NIFs dopingbestemmelser er uttømmende regulert i regelverkets kapittel 12. § 12-14 første ledd sier at NIFs domsutvalg kan beslutte å suspendere en utøver

¹²⁴ Kjenner (red.) 2004, side 251.

¹²⁵ Kjenner (red.) 2004, side 253.

dersom det er grunn til å tro at personen vil bli ilagt sanksjoner etter brudd på dopingbestemmelsene. En slik suspensjon medfører at utøveren utelukkes innenfor rammene som følger av § 12-8, jfr. § 12-14 annet ledd.

Etter § 12-7 vil en utøver automatisk miste premier, mesterskap og resultater fra en konkurranse dersom man oppdager regelbrudd gjennom en positiv prøve tatt under konkurransen. Dette vil skje uten behandling i domsutvalget.

Etter § 12-8 første ledd vil et regelbrudd som blir avdekket under et stevne kunne føre til at en utøver mister premier, mesterskap og resultat fra alle konkurranser i stevnet. Hvis utøveren kan bringe på det rene at bruddet på reglene er forårsaket uten skyld, skal resultatene fra de øvrige konkurransene i stevnet beholdes. Dette er en såkalt sikkerhetsventil i favør av utøveren, men gjelder ikke hvis regelbruddet har påvirket resultatene i de øvrige konkurransene, jfr. § 12-8 første ledd.¹²⁶ Til forskjell fra § 12-7, krever § 12-8 første ledd domsbehandling.¹²⁷

Etter annet ledd i § 12-8 vil utøver miste premier, mesterskap og resultater han/hun har oppnådd i tiden etter regelbruddet og frem til en suspensjon eller utelukkelse trer i kraft. Her oppstilles det et krav om at dette ikke må anses som urimelig.

I § 12-8 tredje ledd ser vi at en utelukkelse vil innebære tap av retten til å delta i konkurranser og trening, samt retten til å ha valgte og oppnevnte tillitsverv. Spørsmålet er videre i hvilke tilfeller en utøver kan bli ilagt eventuell utelukkelse, og hvor lang utelukkelsen kan være i de enkelte tilfellene.

Brudd på § 12-2 første ledd litra a-c, e og f vil føre til utelukkelse i to år for første gangs regelbrudd og utelukkelse på livstid for andre gangs regelbrudd. Brudd på § 12-2 første ledd litra g og h medfører utelukkelse i minimum fire år, med mulighet for utelukkelse på

¹²⁶ Kjenner (red.) 2004, side 257-258.

¹²⁷ Kjenner (red.) 2004, side 257.

livstid, jfr. § 12-8 sjette ledd. Dersom brudd på § 12-2 første ledd litra g og h omfatter mindreårige, skal dette anses som et alvorlig regelbrudd som skal medføre utelukkelse på livstid. Brudd på § 12-2 litra d kan medføre utelukkelse fra tre måneder til to år.

I følge § 12-8 femte ledd, kan dopinglisten spesifisere enkelte stoffer som anses som spesielt følsomme når det gjelder utilsiktet brudd på dopingbestemmelsene fordi de enten finnes generelt i legemidler eller fordi stoffenes prestasjonsfremmende effekt ved misbruk av dopingmidler kan sies å være tvilsom. Dersom utøveren kan bevise at bruk av slike stoffer ikke var motivert ut fra et ønske om å øke prestasjonsdyktigheten, vil det ved første regelbrudd gis minimum en advarsel og maksimalt ett års utelukkelse, jfr. § 12-8 femte ledd litra a. Ved andre regelbrudd skal det gis to års utelukkelse, mens det ved tredje regelbrudd skal gis utelukkelse på livstid.

3.3.5 Bevisbyrde

Etter § 12-5 første ledd ligger bevisbyrden i dopingsaker hos ADN. Domsinstansen skal her legge til grunn en høyere bevisbyrde enn alminnelig sannsynlighetsovervekt, men den skal være lavere enn at all rimelig tvil skal komme utøveren til gode.

3.3.6 Skyldkrav

Dersom det blir funnet spor etter et forbudt stoff i en utøvers dopingprøve, vil utøveren uten hensyn til skyld være ansvarlig for dette, jfr. §§ 12-4 første ledd jfr. 12-2 første ledd litra a. Denne bestemmelsen om objektivt ansvar kom inn i NIFs regelverk etter at WADC ble implementert, og medfører at en utøver aldri kan frifinnes helt dersom han/hun avlegger en positiv dopingprøve.

I tilfeller hvor ADN kan bevise at utøvers dopingprøve er positiv, vil bevisbyrden overføres til utøver. En utøver vil da for eksempel bevise at han/hun har blitt utsatt for sabotasje. På tross av slike bevis fra utøver vil ikke dette kunne føre til frifinnelse, det vil bare kunne virke inn på lengden av en eventuell utelukkelse og kunne medføre bortfall eller nedsettelse

av andre sanksjoner. I dette tilfellet vil idrettens kamp mot doping og økonomiske hensyn tale for et slikt objektivt ansvar. Hensynet til den enkelte idrettsutøvers rettsikkerhet vil dermed havne i bakgrunnen.¹²⁸

Utøver må ha opptrådt forsettlig eller uaktsomt for å kunne bli sanksjonert for brudd på § 12-2 første ledd litra b-h, jfr. § 12-4 annet ledd. For disse regelbruddene oppstilles det dermed et krav om at utøver skal kunne bebreides, i motsetning til hva tilfellet er med det objektive ansvaret etter §§ 12-4 første ledd jfr. 12-2-første ledd litra a.

Dersom utøveren har vært i villfarelse rundt dopinglistens og dopingbestemmelsenes innhold vil ikke dette kunne medføre frifinnelse eller nedsettelse av sanksjoner, jfr. § 12-4 tredje ledd.

3.3.7 Forsøk og Medvirkning

Etter § 12-6 første ledd er forsøk likestilt med fullbyrdet brudd på dopingbestemmelsene i kapittel 12. Medvirkning er også forbudt dersom det ikke er sagt noe annet, jfr. § 12-6 annet ledd.

¹²⁸ Kjenner (red.) 2004, side 255.

4 Avslutning

Som oppgaven viser så rammes befatning med doping av to forskjellige sett med regler, henholdsvis straffelovgivningen og idrettens eget reglement. Idrettens regler vil kun komme til anvendelse innenfor organisert idrett, og dopingbestemmelsene her er mye mer omfattende enn straffelovens regler på området. Dette gjelder både hvilke dopingmidler som er forbudt samt hvilke former for befatning som sanksjoneres. Grunnen til dette er at de to regelverkene begrunner sine dopingbestemmelser i forskjellige hensyn. NIFs ønske om å ivareta like konkurransevilkår vil jo ikke gjøre seg gjeldende i strafferetten. Som vi har sett, er det likevel fra visse hold ønskelig å gjøre straffelovens dopingreglement mer omfattende når det gjelder befatning. Som vi så i kapittel 2.2 er det aktuelt å muligens kriminalisere bruk, erverv og besittelse av visse dopingmidler. Spørsmålet er om gjeldende rettstilstand faktisk bør endres her.

Det kommer frem i oppgaven at misbruk av dopingmidler i løpet av de siste årene har utviklet seg til å bli et økende problem utenfor den organiserte idretten. Et moment som taler for en kriminalisering er i den forbindelse forholdet til idrettens eget sanksjonssystem. NIFs regler fungerer som kontrollsystem overfor dopingbruk innenfor den organiserte idretten. Men i og med at disse reglene kun gjelder for medlemmer av NIF, vil de ikke ha den samme preventive effekten utenfor organisert idrett, som for eksempel i helsestudioer og i kroppsbyggermiljøer. Så lenge bruk av dopingmidler er tillatt utenfor organisert idrett vil det også være vanskelig å få slutt på det blant unge mennesker. Når det ikke er ulovlig å bruke dopingmidler er det vanskelig å gi de unge gode nok grunner til å slutte, for eksempel for foreldre. Et forbud mot bruk, erverv og kriminalisering vil kunne sette terskelen for bruk høyere i hvert fall for noen.¹²⁹

¹²⁹ Se om dette i høringsuttalelser fra Politimesteren i Rogaland, 24.03.04. og Oslo Politidistrikt 10.03.04.

Allmennpreventive hensyn vil også tale for en kriminalisering gjennom å vise at samfunnet stiller seg svært negativt til misbruk av dopingmidler. Et lovforbud vil kunne gi en signaleffekt spesielt overfor den ikke-organiserte idretten og overfor ungdom som befinner seg i faresonen for å begynne med dopingmidler.¹³⁰

Erfaringer fra politiet viser at bruk av dopingmiddelet anabole steroider fører til at unge mennesker lettere kommer i kontakt med tunge kriminelle miljøer. Grunnen til dette er at å skaffe seg anabole steroider er dyrt, spesielt for de yngste brukerne som ikke jobber og har fast inntekt. Dette fører til at de må begå kriminelle handlinger for å få råd til å kjøpe dopingmidlene. Dette kan sammenlignes med hva som foregår i narkotikamiljøer. Det blir også stadig mer vanlig å finne anabole steroider blant andre kriminelle miljøer, eksempelvis i enkelte rans- og torpedomiljøer. Dette tyder jo på at det er penger å tjene på omsetning av dopingmidler og at tilgangen på slike stoffer er stor.¹³¹

Som nevnt under kapittel 2.1.3 er det et problem ved anvendelsen av § 162b at grensen mellom straffbar oppbevaring etter bestemmelsens første ledd og straffri besittelse er nokså uklar. Dersom bruk og besittelse av dopingmidler gjøres straffbart vil denne uklarheten ikke lenger være et problem.

Et annet moment som taler i favør av en kriminalisering er helsefaren og skadevirkningene misbruk av doping fører med seg. Det er vel dokumentert at bruk av AAS medfører økt risiko for blant annet hjerte- og karsykdommer og sterilitet.¹³²

Det er også hevdet at bruk av dopingmidlene AAS medfører en risiko for økt aggresjon og voldsbruk. Hvis så er tilfellet, vil nok dette tale for en kriminalisering. Som nevnt under kapittel 2.2.2, har en arbeidsgruppe nedsatt av Justisdepartementet sett nærmere på dette

¹³⁰ Se for eksempel høringsuttalelse fra Kultur og Kirkedepartementet. 30.04.04.

¹³¹ Se uttalelse fra Politimesteren i Rogaland. 24.03.04.

¹³² Høringsuttalelse fra Kultur- og Kirkedepartementet. 30.04.04..

spørsmålet. De konkluderte med at bruk av svært høye doser anabole steroider vil kunne utløse psykiske tilstander som også vil kunne innebære økt aggressivitet hos noen. De kunne i sine undersøkelser ikke vise til noen sammenheng mellom vold/aggressivitet og bruk av AAS i små og moderate mengder. Jeg viser for øvrig til det som ellers er sagt om arbeidsgruppens undersøkelser under kapittel 2.2.2.

ADN har i denne forbindelse hevdet at denne arbeidsgruppen la vekt på studier som ikke var relevante når det gjelder spørsmålet om å kriminalisere AAS. I følge ADN la arbeidsgruppen mest vekt på studier med stor beviskraft i stedet for å vektlegge observasjonsstudier (med liten beviskraft) som ville ha vært relevante for problemstillingen. Etter ADNs syn bør spørsmålet om kriminalisering derfor besvares på andre grunnlag.¹³³

Et relevant grunnlag vil kunne være å se på praktisk erfaring fra brukermiljøer. Tilbakemelding fra dopingmiljøer og pårørende til misbrukere viser at det her ofte oppleves en sammenheng mellom misbruk av anabole steroider og vold/aggresjon.¹³⁴ Noe som understreker dette er uttalelser fra to unge dopingmisbrukere i TV-programmet Puls på NRK. Her uttalte to unge gutter at de merket at de ble mer aggressive enn normalt når de brukte anabole steroider. Dette var gutter som ikke vil kunne karakteriseres som tunge brukere av doping.¹³⁵ En god grunn til å legge vekt på slike uttalelser, er fordi det er vanskelig å bevise slik sammenheng i vitenskapelige studier.

Erfaringer fra sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatrien viser at voldsutøvelse ofte skjer blant personer som bruker for eksempel amfetamin og anabole steroider samtidig.¹³⁶ Et hensyn som i denne forbindelse taler i favør av en kriminalisering er hensynet til samfunnet. Det er ikke befolkningen som skal ha risikoen for potensiell voldelig atferd

¹³³ Se høringsuttalelse fra ADN 29.04.04.

¹³⁴ Høringsuttalelse fra Helsedepartementet 29.04.04.

¹³⁵ Reportasje om doping i programmet PULS på NRK1 mandag 24.10.05 kl.1930.

¹³⁶ Se uttalelse fra Helsedepartementet 29.04.04.

blant dopingmisbrukere fordi vitenskapelige undersøkelser ikke tilsier årsakssammenheng mellom dopingmisbruk og vold.¹³⁷ Oslo Politidistrikt er av den oppfatning at det ikke er nødvendig for en eventuell kriminalisering om det er mulig å finne en klar sammenheng mellom misbruk av AAS og utøvelse av vold.¹³⁸ De legger i stedet vekt på at en kriminalisering vil føre til en harmonisering i lovverket, bidra til en lettere håndheving av dopingforbrytelser samt at det vil gi en god signaleffekt utad i samfunnet.

På den annen side vil effektivitetshensyn tale i mot en kriminalisering. Et lovforbud vil for det første føre med seg økonomiske konsekvenser. Det er eksempelvis ganske dyrt å foreta analyser av dopingprøver. Et relevant argument er da at politiets forfølgelse av dopingsaker ikke vil bli så effektiv som den burde på grunn av de økonomiske konsekvensene.¹³⁹ Det vil også bli et spørsmål om hvorvidt de ressursene som politi, påtalemyndighet og domstoler har til disposisjon vil være tilstrekkelige til at den strafferettslige forfølgelsen blir effektiv nok. En kriminalisering vil klart føre med seg en økning i antall arbeidsoppgaver for disse gruppene. Oslo Politidistrikt har uttalt at det fra deres side ikke vil være ønskelig med en lovendring som vil føre til lengre saksbehandlingstid i dopingsaker. Dersom en kriminalisering skal være aktuell bør dette etter deres mening utsettes frem til strafferettsapparatet har de ressursene som er nødvendige for at en slik lovbestemmelse skal bli håndhevet på en god og effektiv måte.¹⁴⁰

Det har blitt hevdet at en kriminalisering av bruk av dopingmidler vil kunne gi uttrykk for feil signaler i samfunnet.¹⁴¹ Et relevant spørsmål er hvorfor det er ønskelig å gjøre bruk av dopingmidler straffbart samtidig som det i forhold til narkotika pågår en diskusjon i motsatt retning, nemlig å avkriminalisere bruk.

¹³⁷ Høringsuttalelse fra ADN 29.04.04.

¹³⁸ Oslo Politidistrikt. 10.03.04.

¹³⁹ Høringsuttalelse fra Politimesteren i Sunnmøre 30.11.01.

¹⁴⁰ Oslo Politidistrikt 10.03.04.

¹⁴¹ KRIPOS 14.01.02.

I Sverige er både bruk og besittelse av visse dopingmidler forbudt¹⁴², mens det i Danmark er et forbud mot besittelse.¹⁴³ Hensyn det ble lagt vekt på da forbudet mot bruk ble foreslått av den svenske regjeringen, var fremfor alt interessen av å forhindre misbruk av dopingmidler blant unge mennesker. Regjeringen var av den oppfatning at en kriminalisering ville virke preventivt og forhåpentligvis hindre ungdom og andre som befinner seg i risikozonen fra å begynne med doping.¹⁴⁴

Samlet sett er det flere argumenter både for og i mot en kriminalisering av bruk, erverv og besittelse av dopingmidler. På tross av flere tungtveiende momenter i disfavør av en slik kriminalisering, er det mye som tyder på at samfunnet i dag er tjent med å få et slikt lovforbud. Spesielt vil risikoen for helseskade være et sterkt argument for dette. Avgjørende vil det også være at befatning med doping lett vil kunne lede til tyngre kriminalitet.

Det at både Sverige og Danmark har sett nødvendigheten av et forbud mot besittelse av visse dopingmidler, taler jo også for at et slikt forbud burde eksistere her i Norge. Bruk, erverv og besittelse er befatningsmåter som kan sies å være nokså avhengige av hverandre. Det vil eksempelvis være vanskelig i praksis å erverve et stoff uten å senere komme i besittelse av det.¹⁴⁵ Enten det vil passe best med et forbud mot bruk og besittelse som i Sverige, eller et forbud kun mot besittelse som i Danmark så vil vel ikke dette utgjøre de store forskjellene. Slik det er nevnt ovenfor, er det nok uansett lurt å vente med å iverksette en slik kriminalisering til de nødvendige ressursene er tilstede. Avslutningsvis bør det nevnes at en kriminalisering av de nevnte former for befatning ikke nødvendigvis vil bety

¹⁴² Se 1991:1969 Lag om förbud mot vissa dopningsmedel.

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3910>. Lesedato 14.11.05.

¹⁴³ Se Lov om forbud mod visse dopingmidler. Lov nr. 232 af 21/04/1999. <http://www.retsinfo.dk>. Lesedato 14.11.05.

¹⁴⁴ Se Regeringens proposition Åtgärder mot dopning 1998/99:3.

<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=34>. Lesedato 14.11.05.

¹⁴⁵ Uttalelse fra ADN. 29.04.05.

at dopingproblemet vil forsvinne helt fra samfunnet. Forebyggende arbeid blant utsatte grupper vil spille en stor rolle i tillegg til dette.¹⁴⁶

¹⁴⁶ Se høringsuttalelse fra ADN om dette, 29.04.04.

5 Litteraturliste

Bøker

Andenæs, Johs. *Alminnelig Strafferett*. 3.utg. 2.opplag. Oslo, 1991.

Andenæs, Johs. og Bratholm, Anders. *Spesiell strafferett: utvalgte emner*. 3.utg. Oslo, 1996.

Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære*. 5.utg. Oslo, 2001.

Eskeland, Ståle. *Strafferett* 1.utg. Oslo, 2000.

Gisle, Jon m.fl. *Jusleksikon*. Oslo 1999.

Slettan, Svein og Øie, Toril Marie. *Forbrytelse og Straff*. 1.utg. Oslo, 1997.

Woxholt, Geir. *Foreningsrett*. 2.utg. Oslo, 1999.

Kapitler i bøker

Gjengedal, Anstein. *Idrett og straff*. I: Kjenner, Gunnar-Martin (red.). *Idrett og Juss*. 3.utg. Oslo, 2004. s. 172-217.

Jahre, Hans-Petter. § 162b I: Bratholm, Anders og Matningsdal, Magnus (red.). *Straffeloven med kommentarer*. Oslo, 1995.

Jahre, Hans-Petter og Matningsdal, Magnus. § 162. I: Bratholm, Anders og Matningdal, Magnus (red.). Straffeloven med kommentarer. Oslo, 1995.

Thune, Henriette Hillestad. *Idrett og Doping*. I: Kjenner, Gunnar-Martin (red.). Idrett og Juss. 3.utg. Oslo, 2004. s. 238-264.

Thune, Henriette Hillestad og Kiær, Niels R. *Saksbehandling i straffesaker i idretten*. I: Kjenner, Gunnar-Martin (red.). Idrett og Juss. 3.utg. Oslo, 2004. s. 218-237.

Tronvik, Harald. *Idrettens organisasjonsstruktur – nasjonalt og internasjonalt*. I: Kjenner, Gunnar-Martin (red.). Idrett og Juss. Oslo, 2004. s. 21-41.

Forarbeider:

NOU 1990:30 Straffreaksjoner i tilknytning til doping.

Ot.prp.nr.46 (1991-1992) Om lov om endring i straffeloven (straffetiltak mot doping).

Innst.O.nr.64 (1991-92) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i straffeloven (straffetiltak mot doping).

Høringsdokumenter:

Høring – Om kriminalisering av bruk, erverv og besittelse av dopingmidler. Av 10 oktober 2001.

Høring – Rapport fra en arbeidsgruppe om sammenhengen mellom bruk av visse dopingmidler og vold. Av 12 februar 2004.

Uttalelser fra høringsinstansene i forbindelse med disse to høringsdokumentene.

Andre dokumenter

Dokument nr. 8:84 (2003-2004) Privat forslag fra stortingsrepresentantene Ola D. Gløtvold og Eli Sollied Øverås.

Dokument nr. 8:89 (2003-2004) Privat forslag fra stortingsrepresentantene Magnar Lund Berge, May Hansen, Sigbjørn Molvik og Siri Hall Arnøy.

Internettkilder

ADNs hjemmesider. www.antidoping.no

IOCs hjemmesider http://www.olympic.org/uk/organisation/ioc/index_uk.asp

NIFs hjemmesider. www.idrett.no

Norsk Lovkommentar på internett. www.retsdata.no/nlk

NRKs hjemmesider. www.nrk.no

Odin – informasjon fra regjeringen og departementene. <http://www.odin.no>

Retsinformation (Danmark) <http://www.retsinfo.dk>

Sveriges Riksdag. <http://www.riksdagen.se>

WADAs hjemmesider. www.wada-ama.org

Wikipedia – den frie encyklopedi. <http://no.wikipedia.org/wiki/Hovedside>

Lovregister:

Kongeriget Norges Grundlov (Grunnloven) av 17. mai 1814.

Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) av 22. mai 1902 nr. 10.

Lov om toll (tolloven) av 10. juni 1966 nr. 5.

Lov om legemidler m.v. (legemiddeloven) av 4. desember 1992 nr. 132.

Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven) av 2. juli 1999 nr. 64.

Konvensjoner:

Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) av 4. november 1950.

Forskrifter:

Forskrift av 30. juni 1978 nr. 8. Forskrift om narkotika m.v. (narkotikalistene).

Forskrift av 30. april 1993 nr. 318 om hva som skal anses som dopingmidler.

Domsregister:

Rt.1992.17

Rt.1996.218

Rt.1996.1226

Rt.2002.1184

Rt.2003.904

Rt.2003.1082

